

Dariusz Dolański
WSP TK Zielona Góra

**DUCHOWNI PROTESTANCCY W KSIĘSTWIE
KROŚNIEŃSKIM W XVI–XVIII WIEKU
(WEDŁUG SIEGISMUNDA JUSTUSA EHRHARDTA)**

Niniejszy wykaz oparty jest na *Presbyterologie des Evangelischen Schlesien* Siegismunda Justusa Ehrhardta (cz. 2, Liegnitz 1782). Obejmuje duchownych i rektorów ewangelickich działających na terenie księstwa krośnieńskiego do końca XVIII wieku. Część pierwsza zawiera nazwiska duchownych uporządkowane według miejscowości, pełnionej funkcji i chronologii. Informacje dotyczące własności odnoszą się do końca XVIII wieku. Część druga to spis alfabetyczny z krótkimi notami biograficznymi. Oznaczenia w nawiasach dotyczą tomu i numeru strony dzieła Ehrhardta¹.

KROSNO

Pastorzy w kościele parafialnym, jednocześnie superintendenci lub inspektorzy	1638–1640 – mgr Paul Gryphius (bez superintendenty)
1537–1538 – Stephan Krause	1648–1682 – Nikolaus Vogelhaupt
1538–1557 – mgr Johann Franzius	1683–1705 – mgr Johann Gottfried Gryphius (bez superintendenty, z tytułem inspektora)
1557–1559 – mgr Johann Meyer	1706–1723 – Michael Pauli
1559–1563 – Johann Heizner	1723–1731 – mgr Siegmund Würfuhl
1564–1573 – mgr Gregorius Willich	1732–1743 – Valentin Protzen
1573–1574 – mgr Abraham Bucholzer (bez superintendenty)	1743–1777 – Johann Friedrich Crüger
1574–1610 – mgr Huldenreich Meissner	1778–? – Justus Friedrich Troschel
1610–1631 – Gregorius Dieter (bez superintendenty)	
1631–1638 – mgr Zachäus Christocrates Faber	Archidiakoni w kościele parafialnym
	1536–1542 – mgr Heinrich Hammnius

¹Wg identycznego schematu został opublikowany wykaz duchownych ewangelickich w księstwie głogowskim do 1618 r. (D. D o l a ń s k i, *Najspokojniejszy Kościół. Reformacja XVI wieku w księstwie głogowskim*, Zielona Góra 1998, s. 133–163) oraz osobno w Kożuchowie (t e n ż e, *Pastorzy ewangelicy i rektorzy gimnazjum w Kożuchowie przed wojną trzydziestoletnią (wg Siegismunda Justusa Ehrhardta)*, [w]: *Zróźnicowanie wyznaniowe a więzi społeczne na pograniczu śląsko-wielkopolsko-brandenburskim (XVI–XVIII w.)*, red. K. Bartkiewicz, „Rocznik Lubuski” 1997, t. XXIII, cz. 1, s. 159–165.

1542–1544 – mgr Paul Kreen
 1544–1548 – Johann Birkholz
 1548–1551 – mgr Martin Tchernack
 1551–1554 – dr Simon Musäus
 1554–1556 – dr Christoph Stymelius
 1556–1557 – mgr Johann Meyer
 1557–1560 – Christoph N.
 1560–1566 – Joachim Müller
 1566–1571 – mgr Johann Sangerhausen
 1568–1588 – Simon Messerschmidt
 1589–1608 – mgr Stanislaus Wernicäus
 1609–1625 – Johann Schelachius
 1626–1631 – mgr Jakob Schramm
 1632–1645 – Johann von Eisenmenger
 1645–1648 – Nikolaus Vogelhaupt
 1648–1675 – Andreas Kletschke
 1676–1682 – mgr Johann Gottfried Gryphius
 1682–1688 – mgr Andreas Nicäus
 1689–1733 – mgr Johann Joachim Möller
 1729–1739 – David Gottfried Klette
 1740–1759 – Gottfried Wilhelm Pauli
 1760–? – Christian Stecher

Diakoni w kościele parafialnym

ok. 1529 – Lukas
 1535–1537 – Simon Kuhne
 1537–1549 – Simon Merck
 1550–1552 – Albrecht Hempel
 1552–1558 – Simon Petscher
 1559–1567 – Joachim Tielcke
 1559–1567 – Peter M.
 1567–1571 – Michael Henischke
 1571–1579 – mgr Johann Prätorius
 1579–1586 – mgr Ambrosius Plarr
 1586–1590 – Paul Engel
 1590–1627 – Laurentius Schmeschke
 1628–1656 – Johann Hoschke
 1657–1697 – Kaspar Genge
 1697–1715 – mgr Christian Genge
 1716–1740 – mgr Gottfried Wilhelm Pauli
 1740–1760 – Christian Stecher
 1760–1766 – Johann Gottfried Klette
 1766–? – Christian Gottlieb Schramm

Pastorzy kalwińscy w kaplicy zamkowej

Kalwinizm został wprowadzony w Krośnie w 1644 roku przez wdowę po elektorze Jerzym Wilhelmie – Elizabeth Charlotte, ale

pierwszy pastor kalwiński w zamkowej kaplicy pojawił się w 1650 roku.

1650–1676 – Friedrich Thulmeyer
 1676–1694 – Kaspar Baumbach
 1694–1705 – Wilhelm Christian Cantius
 1705–1713 – dr Johann Kiesing
 1713–1720 – Johann Hünefeld
 1720–1730 – Gottfried Schulze
 1731–1756 – Stephan Arnold Wesenfeld
 1756–1768 – Christian Ludwig Finne
 1768–1779 – Karl Ludwig Conrad
 1779–? – Friedrich Karl Stosch

Pastorzy w kościele p.w. św. Andrzeja na wzgórzu

Kościół św. Andrzeja w Krośnie przechodził kilkakrotnie zmianę przynależności religijnej. W latach 1536–1660 był luterański, potem w latach 1660–1733 kalwiński i ponownie od 1733 luterański. Proboszczowie tej parafii mieli swoich zastępców przy kościele w Radnicy.

Pastorzy luterańscy

?–1562 – Franz Tschasch
 ok. 1563 – Johann Poranz
 ok. 1568 – mgr Johann Sangerhausen
 1572–1614 – Benediktus Simula
 1614–1626 – Gregorius Simula
 1627–1639 – Andreas Müller
 1639–1660 – Balthasar Bandovius

Pastorzy kalwińscy

1660–1672 – Christian Nikolaus Koltwitz
 1672–1674 – Georg Voitius
 1674–1700 – Georg Grauer
 1701–1707 – dr Paul Volkmann
 1708–1715 – Paul Thulmeyer
 1715–1733 – Philipp Leberecht Müller

Pastorzy luterańscy

1733–1748 – Johann Gottfried zur Linden
 1748–1757 – Johann Georg Hövel
 1758–1778 – Christian Wilhelm Grotjan
 1778–? – Christian Fridrich Jonä

Rektorzy szkoły ewangelickiej

1537–1542 – Franz von Neumann
 1552–1554 – Johann Henzner
 1573–1574 – dr Conrad Bergius
 1575–1577 – Nikolaus Leuchtiger
 1620–1631 – mgr Petrus Scultetus

1634–1639 – Augustin Puchner
 1639–1641 – Nikolaus Vogelhaupt
 1641–1643 – vacat
 1643–1645 – Nikolaus Vogelhaupt (*secunda vice Rector*)
 1645–1650 – mgr Georg Bojanus
 1650–1653 – mgr Andreas Nicäus
 1653–1663 – Elias Tertor
 1663–1695 – Gottfried Rothe
 ?–1722 – Johann Martin Märckisius²
 1747–1751 – Johann Daniel Bussäus³
 1751–1754 – Joachim Christoph Haupt⁴

Konrektorzy szkoły ewangelickiej

1620–1628 – mgr Simon Ursinus
 1645–1647 – Andreas Kletschke
 1648–1650 – mgr Andreas Nicäus
 1654–1663 – Gottfried Rothe
 ?–1713 – Johann Georg Ficker
 1713–? – Johann Martin Märckisius
 1744–1747 – Johann Daniel Bussäus
 1768–1776 – Samuel Ludwig Teuchert

BOBROWICE

Miasto królewskie, wcześniej należące do Knobelsdorffów. Parafia obejmowała wsie: Bronków, Barłogi, Żarków i Chojnowo.

Pastorzy

ok. 1570–1572 – Benedikt Simula
 1572–? – Urban Büttner
 ?–? – Johann Büttner
 ?–? – Gregorius Kessäus
 ok. 1628 – Johann Nicolai
 1651–1685 – Georg Janus
 1685–? – Christoph Schiller
 ?–1735 – Christoph Funcke
 1736–1782 – Mathias Bernhard Müller

Rektorzy⁵

?–1581 – Andräe Melchior

BUDACHÓW

Parafia obejmowała tylko wieś Budachów.

Wieś szlachecka.

Pastorzy

1555–? – Nitzag Albinus
 ?–? – Prätorius Peter
 ?–1638 – Cruciger Paul junior
 1639–1641 – Benschkovius Baltzer
 1641–1646 – Thomas Krüger
 1646–1666 – Matheus Plockius
 1667–1680 – Theodor Türck
 1690–1697 – mgr Georg Christoph Seidel
 1698–1712 – mgr Heinrich Zachariä
 1713–1753 – Johann Georg Ficker
 1754–1761 – Paul Gottfried Lankisch
 1762–? – Johann Friedrich Weishaupt

BUDZIECHÓW

Dopiero w 1754 roku parafia została włączona do inspektoratu krośnieńskiego. Obejmowała kościół filialny w Jabłońcu oraz wsie: Jasień, Lisią Górę, Tucholę Żarską i Świbnę. Częściowo wsie te przynależały do Brandenburgii, częściowo do Saksonii.

Pastorzy

1591–1604 – Andreas Hauptstein
 1604–1614 – Adam Matheus
 1614–1642 – Melchior Pudor
 1642–1660 – Johann Pudor
 1661–1705 – Heinrich Volzius
 1706–1751 – mgr Johann Christian Krüger
 1754–? – Joachim Christoph Haupt

BYTNICA

Do parafii należał kościół filialny w Dobruszowie oraz wsie: Głębokie, Drzewica, Struga, Kępiny, Kijewo, Pliszka, Barcice. Wszystkie wsie należały do Rothenburgów.

Pastorzy

1536–1562 – Heinrich Peter N.
 1562–? – Johann Neumann
 1609–1640 – Johann Wagner
 1640–1641 – nieznany
 1642–1673 – Georg Martini junior

²S.J. Ehrhardt nie wymienia go w katalogu rektorów.

³Jak wyżej.

⁴Jak wyżej.

⁵S.J. Ehrhardt nie podaje katalogu rektorów w Bobrowicach.

1674–1696 – Martin Prüfer
 1697–1700 – mgr George Christoph Seidel
 1701–1721 – Samuel Mikwitz
 1722–1730 – Johann Martin Märkisius
 1731–1777 – Gotthilf Heinrich Schultze
 1777–? – Georg Christlieb Klette

CIEMNICE

Parafia jednowioskowa. Do 1610 roku nabożeństwa luterzańskie odprawiali tu pastory z Pławia. W 1610 roku został zbudowany tu nowy kościół⁶, przy którym działali samodzielnymi duchowni.

Pastorzy

1610–? – Martin Hammermann
 ?–1631 – Georg Martini senior
 1631–1637 – Peter Andreä
 1637–1639 – Baltzer Benschkoviuss
 1645–1675 – Mätheus Ulrici
 1675–1681 – Johann Märkisius
 1681–1688 – Siegismund Polonus
 1688–1694 – Kaspar Crusius
 1694–1703 – David Heinrich Günther
 1703–1707 – mgr Martin Berr junior
 1708–1721 – Christian Müller
 1722–1770 – Michael Schulze
 1771–1774 – Benjamin Gottfried Klette
 1774–? – Johann Gottlob Lubasch

CZARNOWO

Parafia obejmowała na tych samych prawach kościół w Sarbii.

Pastorzy

1541–1554 – Simon Kuhne
 ok. 1555 – Martin N.
 ok. 1577 – Kaspar Berger
 ?–1595 – Kaspar Giesert
 1595–1607 – Matheus Abraham

1608–1632 – Ellias Hildebrandt
 1633–1639 – Johann Meyer
 1640–1652 – Kaspar Stoltzhagen
 1653–1700 – Abraham Scultetus
 1701–1704 – Fabian Herrmann
 1704–1737 – Michael Bussäus
 1738–1762 – Johann Wilckelman
 1763–? – Johann Ludwig Cherubin

CZERWIEŃSK

Kościół powstał z fundacji właścicieli miasteczka – Rothenburgów w latach 1653–1654 jako tzw. kościół graniczny i jako taki obejmował wsie księstwa głogowskiego: Płoty, Zagórze i Łężyce⁷.

Pastorzy

1654–1681 – Christoph Reiche
 1681–1716 – Johann Reiche
 1717–1742 – Johann Joachim Schirmer
 1742–1748 – Christoph Georg Lubasch
 1748–? – Adolph Ambrosius Hermann
 Reyfeld

CZETOWICE

Do parafii należał kościół filialny w Skórzyźnie i Skrzywin. Wsie szlacheckie.

Pastorzy

?–1572 – Urban Clavius
 1572–? – Johann Bucenus
 1576–1589 – Johann Oculus
 1589–1610 – Fabian Clavius
 1610–1626 – Georg Rosenberg
 1626–1660 – Johann Cruciger
 1661–1667 – Theodor Türck
 1667–1693 – Johann Christian Barth
 1694–1716 – Martin Schönborn
 1724–1775 – Johann Georg Lohde
 1776–1781 – Samuel Ludwig Teuchert
 1781–? – Johann Michael Jakobi

⁶S. Kowalski, *Zabytki województwa zielonogórskiego*, Zielona Góra 1987, s. 60.

⁷Znaczenie tego kościoła wybiegało znacznie poza wsie podane przez J.S. Ehrhardta; por. D. Dolański, *Luteranie w Zielonej Górze do 1740 roku*, [w:] *50 lat Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Zielonej Górze*, red. W. Brylla, Zielona Góra 1998, s. 25–26; T. Jaworski, *Rola kościołów „pokoju”, „granicznych”, „ucieczkowych” i „taski” w walce z kontrreformacją na Dolnym Śląsku w latach 1648–1709 (tamże)* i w niniejszym tomie: D. Dolański, M. Konopnicka, *Stosunki wyznaniowe na pograniczu śląsko-lubuskim*.

DĄBIE

Parafia obejmowała wsie: Budynia, Brzeźnica, Gola i Połupin. Początki reformacji sięgają 1536 roku i ściśle związane są z pobliskim Krosnem (kontakty z tamtejszymi duchownymi → Stephanem Krause i → mgrem Heinrichem Hammniusem). Lista pastorów odtworzona została na podstawie cytowanego przez S.J. Ehrhrda *Catalogus Pastorum hujus loci post Lapsum Papismi* zawartego w księgach parafialnych w Dąbiu.

Pastorzy

ok. 1556 – Heinrich Bandovius
 ok. 1561 – Jakob Korn
 ok. 1577 – Balthasar Büttner
 1609–1613 – Johann Romcke senior
 1613–1631 – Johann Romcke junior
 1631–1632 – Georg Martini senior
 1641–1642 – Jakobus Wernicäus
 1644–1657 – Johannes Schelachius
 1657–1659 – Heinrich Michael Althof⁸
 1659–1698 – Georg Müller
 1698–1711 – Johann Daniel Müller
 1712–1756 – Christian Heinrich Kolbe
 1757–? – Siegismund Friedrich Krüger

DRZENIÓW

Parafia obejmowała folwark Grunewald⁹. W czasie wojny trzydziestoletniej parafia w Drzeniowie została spustoszona przez Martina Neandra. W 1779 roku kościół jako filialny został włączony do parafii w Cybinie.

Pastorzy

ok. 1577 – Johann Materne
 ?-? – mgr Melchior Albertus
 ok. 1598 – Johann Eucharius
 ?-1601 – Georg Schmollius
 1648–? – Johann Tribskorn
 ?-? – Eyriat Meissner

1670–1676 – Johann Titius
 1677–1682 – Andreas Andrea
 1682–? – Christian Warmborn
 1695–? – Philipp Hartmann
 ?-? – Friedrich Prenzlów
 ?-1726 – mgr Gottfried Prenzlów
 1727–? – Leonhardii
 ?-? – student z Sulechowa
 ?-? – Puche
 ?-1767 – Johann Christoph Stein
 1767–1773 – Christian Ludwig Teichmann
 1774–1779 – Johann Gottlob Klette

DRZONÓW

Wieś szlachecka, w XVI wieku należała do Rothenburgów¹⁰. Do parafii należała Radomia.

Pastorzy

1537–? – Lorenz Tschechke
 1566–1587 – Simon Becker
 ok. 1607 – Jonas Thiele
 1628–1631 – Alexander Pudor
 ?-? – Heinrich Frenzelius
 1654–1691 – Siegfried Liebichen
 1691–? – Gottfried Liebichen
 ?-1738 – mgr Christian Pechel
 1738–1782 – Samuel Leutlof
 1782–? – Benjamin Gottfried Klette

DRZONÓW — FOLWARK

W latach 1653–1654 z inicjatywy Sigmunda Fridricha Miesetchecka został tu zbudowany kościół graniczny. Jego faktycznym organizatorem był uciekinier ze Śląska Friedrich Reiche. Kościół zaprzestał swej działalności w 1742 roku.

Pastorzy

1654–1682 – Friedrich Reiche senior
 – mgr Johann Zaharias Myngus
 (zastępca w latach 1668–1671)
 1682–1691 – Friedrich Reiche junior

⁸S. J. Ehrhardt (II.664) podaje, że nie posiada go w swoich wykazach.

⁹Folwark Grunewald uległ prawdopodobnie w XIX wieku likwidacji. Nie wymienia go P. Schwartz (*Die Kirchenbücher der Neumark, der Kreise Oststernberg, Weststernberg, Züllichau-Schwiebus und Krossen*, Landsberg 1900, s. 8), podając jednocześnie informację, że do parafii w Drzeniowie czasowo przynależała Cybinka.

¹⁰S. J. Ehrhardt, II.658.

1692–1695 – Johann Ludwig Wilcke
 1695–? – Johann Georg Adolphi
 ?–1742 – Stock

GĘSTOWICE

Do parafii należał kościół filialny w Rzeczy-
 cy, wsie: Chlebów, folwark Radeberg i Neue
 Mühle¹¹. Wszystkie wsie były własnością
 szlachecką.

Pastorzy

?–1571 – Donatus Leschke
 1571–1589 – Stanislaus Wernicäus
 1589–? – mgr Küsner Ernst
 ?–? – Zacharias Leschke
 ?–1639 – Reuter Johann
 1640–1680 – Balthasar Berluschke
 1681–1713 – Johann Märkisius
 1713–1752 – Christian Friedrich Buthenius
 1752–? – Christian Ludewig Buthenius

GÓRZYN

Parafia obejmowała Dąbrowę, Tymienice,
 Grabków i Kraśniki oraz saksońską wieś
 Kałek.

Pastorzy

ok. 1574 – Gregorius Scherz
 1613–1619 – Johann Romcke¹² senior
 1619–? – Balzer Bandovius
 1627–1634 – Bartholomäus Heidner
 ok. 1648 – Kaspar Grachus
 ?–1683 – David Willam
 1684–1706 – Matheus Martini
 1707–1709 – Philipp Jakob Titius
 1710–1729 – Martin Hanke
 1730–? – Stock
 ?–? – Johann Siegismund Lehmann
 ?–1766 – Vossius
 1767–? – mgr Johann Joseph Reich

GRYŻYNA

W skład parafii wchodził kościół filialny
 w Kosobudzu oraz wsie: Węgrzynice, Bło-
 nie (obie wsie należały do kolegiaty wroc-
 ławskiej), Zawisze, Niedźwiedz (wieś szla-
 checka) i Sorge¹³.

Pastorzy

1560–? – Christoph Schulze
 ok. 1569 – Jeremias
 1586–1590 – Kaspar Bock
 1590–1595 – Michael Rosämontanus
 1595–1601 – Melchior Wendlauf
 1602–1617 – Balthazar Polonus
 1617–1627 – Johann Rosenberg senior
 1627–1639 – Thomas Krüger
 1639–1675 – Johann Cromerus
 1676–1684 – Georg Tietze
 1684–1692 – Samuel Wuttke
 1692–1737 – Johann Christoph Schulze
 1737–1778 – Tobias Eberhard Böckelmann
 1779–? – Christian Gottfried Peerle

JANISZOWICE

Parafia obejmowała kościół filialny w Cho-
 ciczu oraz wsie: Przychów, Welmice, Cze-
 klin i folwark Schwietze¹⁴.

Pastorzy

1571–? – Simon Bucholzer
 ok. 1577 – Martin Lupanus
 1585–1589 – Urbani
 1589–1601 – Johann Oculus
 1602–1609 – Johann Schelachius
 1609–1648 – Melchior Nikolaus Koltwitz
 1648–1671 – Johann Nikolai senior
 1671–1713 – Johann Nikolai junior
 1713–1730 – mgr Nikolai
 1731–1763 – Gottfried Siegismund Fähling
 1764–? – Michael Ernst Blühdorn

¹¹Miejscowości Redeberg i Neue Mühle musiały zostać zlikwidowane w XIX wieku, nie wymienia ich już bowiem P. S c h w a r t z (*op. cit.*, s. 8).

¹²Por. przypis 54.

¹³Wsi Sorge nie wymienia P. S c h w a r t z (*op. cit.*, s. 8). Była to prawdopodobnie nie-
 wielka osada folwarczna zlikwidowana w XIX w.

¹⁴W XIX w. folwark Schwietze mógł zostać zlikwidowany lub włączony do którejś wsi.
 Nie wykazuje go w swoim zestawieniu P. S c h w a r t z (*op. cit.*, s. 9).

KORCZYCÓW

Parafia obejmowała kościół filialny w Trzebiechowie oraz wsie Radomicko i Siedlisko. Wsie szlacheckie.

Pastorzy

1542-? – Paul Tammendorf
 ?-1580 – Andreas Rüdell
 1581-? – Hieronimus Scheibner
 ?-1595 – Gregorius Kessäus
 1595-1612 – Johann Schwarz
 1612-1631 – Johann Stein
 1631-1635 – mgr Johann Vetter
 1650-1676 – mgr Georg Bojanus
 1677-? – Zaharias Barfus
 ?-1731 – Balzer Blaschke
 1732-1754 – Johann Christian Dames
 1754-1766 – Michael Friedrich
 Deutschmann
 1767-? – Johann Christoph Stein

KOSIERZ

Do parafii należał kościół filialny w Lubiatowie oraz wieś Kukadło. Pierwszy luterański duchowny zwany George pojawił się tu już w 1527 roku.

Pastorzy

ok. 1574-1605 – Jakobi Albinus
 1606-1620 – Gregorius Natitius
 1621-1642 – Melchior Jancovius
 1643-1647 – Jonas Scultetus
 1648-1652 – Georg Jancovius
 1652-1655 – Abraham Crusius
 1655-1680 – Balthasar Lehmann
 1681-? – mgr Johann Georg Klette
 ?-1729 – David Gottfried Klette
 1729-1758 – Benjamin Gottlob Klette
 1759-1762 – Mager
 1763-1778 – Kannengisser
 1779-? – Johann Gottlob Klette

LIPNO

Kościół graniczny. W skład parafii wchodził kościół filialny w Letnicy oraz wsie Grabowiec i Koźła w księstwie żagańskim.

Pastorzy

1654-1666 – Siegismund Nippius

1668-1669 – Martin Hoffman
 1668-1672 – Johann Jentsch
 1669-1693 – Gottfried Julich
 1694-1720 – Kaspar Crusius
 1721-1760 – Friedrich Hering
 1760-? – Christian Friedrich Hering

LUBOGOSZCZ

Do parafii należał kościół filialny w Osiecznicy. Wsie królewskie.

Pastorzy

1564-1565 – Benedikt Simula
 1565-? – Jeremias Crudelius
 ?-1600 – Martin Reichenbach
 1601-1604 – Georg Schmollius
 1605-1639 – Adam Müller
 1640-1669 – Gottfried Schneeweis
 1670-1680 – Philippi
 1681-1703 – Johann Schmidt
 1707-1757 – Friedrich Hermel
 1757-? – Daniel Hecker

LUBSKO

Miasto królewskie. Posiadało dwa kościoły.

Pastorzy

1537-1541 – Simon Kuhne
 1541-1582 – Bartholomäus Phrazius
 1582-1602 – mgr Albinus Metius
 1603-1612 – Balthasar Newe
 1612-1614 – Johann Cornovius
 1614-1625 – mgr Martin Hencäus
 1625-1635 – Albinus Colmann
 1637-1642 – Melchior Jancovius
 1643-1648 – Christoph Leiscius
 1649-1657 – mgr Abraham Buchwälder
 1658-1671 – Johann Möller
 1672-1681 – Johann Jentsch
 1682-1690 – George Schneider
 1691-1737 – Mathias Liezmann
 1738-1751 – Martin Jockisch
 1751-? – Christian Friedrich Voss

Diakoni

?-1568 – Bernhard Rode
 1573-? – Urban Ruben
 1574-1591 – Andreas Haupstein
 1584-1608 – Peter Martini

1608–1633 – Georg Charisius
 1633–1648 – Abraham Charisius
 1648–1656 – Bartholomäus Hadrian
 1656–? – Martin Prüfer
 ?–1694 – Daniel Choinanus
 1695–1727 – Matheus Turcke
 1727–1738 – Martin Jockisch
 1738–1742 – Johann Friedrich Käseberg
 1743–1751 – Christian Friedrich Voss
 1752–1780 – Johann Joachim Ehrlich
 1781–? – Friedrich Gottlob Scheltz

Rektorzy¹⁵

?–1625 – Albinus Colmann
 1712–? – Martin Jockisch
 1748–1750 – Joachim Christoph Haupt
 ?–1775 – Adam Pohl

ŁAGÓW pod Krosnem

Parafia obejmowała wsie Leśniów Wielki i Leśniów Mały.

Pastorzy

?–? – Bartholomäus Heidner
 ?–? – Johann N.
 ?–? – Andreas Janus
 ?–1634 – Andreas Frobisgruner
 1655–1686 – Christoph Gerhard
 1686–? – Tobias Pirscher
 ?–? – Johann Melchior Pirscher
 1705–1753 – Martin Kitzing
 1756–1766 – Georg Christlob Müller
 1767–1770 – Johann Georg Schreiber
 1771–1774 – Johann Gottlieb Lubasch

MASZEWO

W skład parafii wchodził kościół filialny w Rybakach oraz wsie: Połęcko, Granice, Miłów i Bytomiec. Maszewo i Połęcko były wsiami królewskimi, pozostałe szlacheckimi.

Pastorzy

1540–1555 – Albinus Nitzag
 1556–1575 – Martin Wilcke
 1575–1588 – Peter Lauris

?–1626 – Gregorius Küssäus
 1627–? – Andreas Müller
 ?–? – Johann Supanus
 ?–1699 – Andreas Helm
 1699–1724 – Fridrich Helm
 1724–1764 – Fridrich Christian Helm
 1766–? – Martin Friedrich Coser

NIETKOWICE

Wieś należała w końcu XVIII wieku do Aleksandra Rudolfa von Rothenburg. Parafia obejmowała należąca do Krosna wieś Będów.

Pastorzy

ok. 1558 – Heinrich Wenzel N.
 ok. 1577 – Matheus Bandovius
 1594–1610 – Balthasar Bandovius
 1610–1617 – Johann Rosenberg senior
 1617–1636 – Paul Cruciger
 1637–1651 – Christoph Böhlavius
 1652–1687 – Johann Rosenberg junior
 1688–1734 – mgr Johann Gottfried Bardt
 1735–1750 – Christian Grüne
 1751–? – Johann Daniel Bussäus

NIETKÓW

Wieś należała do Aleksandra Rudolpha von Rothenburga. Parafia obejmowała Sudół i Laski.

Pastorzy

1592–1612 – Georg Prätorius
 1665–1678 – Nikolaus Dubelius
 1680–1683 – Samuel Kwetonius
 1683–1692 – Johann Ludwig Wilcke
 1692–1730 – Martin Pfund
 1730–1774 – Martin Gottlob Pfund
 1774–? – Gottlob Benjamin Pfund

NOWY ZAGÓR

Wieś szlachecka. Parafia obejmowała: Dąbki (wieś szlachecka), Eisenhammer, Giesswerck (wsie królewskie) i Stary Zagór¹⁶.

¹⁵S.J. Ehrhardt nie podaje katalogu rektorów w Lubsku.

¹⁶W ramach parafii Nowy Zagór P. Schwartz (*op. cit.*, s. 9) nie wymienia nazw

Pastorzy

- ?-? – Stephan Schulze
- ok. 1577 – Matheus Bandovius
- ?-? – Johann Camenz
- ?-1679 – Johann Boblanus
- 1680–1704 – Johann Gregori
- 1705–1733 – Jakob Koblangk
- 1734–1766 – Martin Gottlob Kitzing
- 1766-? – Friedrich Wirth

PŁAW

Wieś szlachecka. Parafia obejmowała Gronów (wieś szlachecka) i Szczawno (wieś należąca do Krosna).

Pastorzy

- ok. 1558 – Johann Buccina
- 1572–1601 – Urban Clavius
- 1602–1642 – Matheus Hoschke
- 1642–1649 – Abraham Mathesius
- 1651–1658 – Johann Jankovius
- 1658–1710 – Johann Kannbäus
- 1710–1747 – mgr Johann Lubasch
- 1748-? – Christoph Georg Lubasch

POMORSKO

Wieś była własnością rodziny von Schmettau. Parafia obejmowała wsie Brody i Buden należące do gen. von Tauenziena i wieś Briefe¹⁷ należącą do Pomorska.

Pastorzy

- 1560-? – Johann Ast
- 1595–1625 – Michael Rosämontanus
- 1625–1641 – Johann Rosenberg senior
- 1641–1648 – Georg Jancovius
- 1648-? – Daniel Viurus
- ?-1681 – Martin Blüming
- 1681–1730 – Gottfried Liebichen
- 1731–1751 – Samuel Burchardt
- 1752–1766 – Daniel Friedrich Spangenberg
- 1767-? – Johann Gottfried Henke

RADNICA

Pastorzy w Radnicy byli jednocześnie zastępcami pastorów w kościele św. Andrzeja w Krośnie.

Pastorzy

- 1593–1629 – Johann Andreä
- 1630–1637 – Peter Andreä
- 1637–1645 – Mathäus Ulrici
- 1646–1657 – Jakob Andreä
- 1657 – Johann Gerasius
- 1657–1673 – Martin Baier
- 1673-? – Christoph Nosckius
- 1699–1740 – Michael Radtke
- 1741-? – Michael Lange
- ?-1767 – Christian Ludwig Teichmann
- 1768–1774 – Johann Gottlob Klette
- 1774-? – Siegismund Helm

SYCOWICE

Do parafii należał kościół filialny w Grabnie (wieś należała do Gustawa Bernharda Siegismunda von Zychlinsky¹⁸) oraz wsie: Międzyzlesie (wieś należała do kolegiaty wrocławskiej – ?), Podła Góra (wieś szlachecka), oraz pięć folwarków (trzy z nich należały do Karla Ludwiga von Tielkau).

Pastorzy

- 1575–1602 – Thomas Pudor
- 1603–1616 – Paul Cruciger senior
- 1617–1641 – Johannes Scultetus
- 1641-? – Balzer Benschkovius
- ?-1655 – Balthasar Lehmann
- 1655–1659 – Georg Müller
- 1660–1694 – Andreas Janus
- 1695–1719 – Tobias Knöspel
- 1719–1753 – Martin Knöspel
- 1754–1780 – Karl Heinrich Grosmann
- 1781-? – Samuel Ludwig Teuchert

TRZEBULE

Parafia jednowioskowa.

Eisenhammer i *Giesswerck*, podaje natomiast *Deichow* (Dychów) i *Neubrück* (Prądocinek).

¹⁷Wsie Briefe i Buden nie są wymieniane przez P. Schwartz'a (*op. cit.*, s. 8); według jego zestawienia w końcu XIX wieku Pomorsko i Brody stanowiły dwie oddzielne jednowioskowe parafie.

¹⁸Kapitan pruski, zasiadał w Neumarkischen Ritterschaftsrat.

Pastorzy

ok. 1545 – Simon Feister
 ok. 1577 – Johann Schilling
 ?–? – Paul Lehmann
 ?–1634 – Andreas Frobisgrunerus
 ok. 1634 – Daniel Tribskorn
 1686–? – Tobias Pirscher
 ?–? – Johann Melchior Pirscher¹⁹
 1706–? – Johann Siegismund Lehmann
 ?–1757 – Johann Georg Lubasch
 1758–1779 – Heinrich Wilhelm Drude
 1780–? – Pohl

WĘŻYSKA

Parafia obejmowała wsie Brzózka i Chojna.

Pastorzy

1565–1570 – Benedikt Simula
 1571–1580 – Gregorius Cochelius
 1581–1592 – Melchior Andreä
 1593–ok. 1601 – Abraham Paulini
 po 1601–1664 – Johann Camenz
 1655–1712 – Bartholomäus Krüger

1712–1752 – mgr Martin Friedrich Krüger
 1752–1774 – Georg Friedrich Krüger
 1775–1780 – Adam Pohl
 1780–? – mgr Friedrich Rudolph Rösler

WYSOKA

Do parafii należał kościół filialny w Tarnawie Krośnieńskiej.

Pastorzy

ok. 1570 – Valentin Göhring
 ?–1595 – Valentin Pauzmann
 1596–1600 – Abraham Reiche
 1600–1621 – Bartholomäus Reiche
 1622–1640 – Johann Peträus
 1641–1642 – Johann Woizeschcky
 1642–1655 – Peter Andreä
 1656–1697 – Goerg Steinbach
 1697–1733 – Martin Steinbach
 1734–1735 – Christian Grüne
 1736–1766 – Gottfried Grossmann
 1767–? – Ernst Gustav Zippel

ABRAHAM MATHEUS – pochodził z Krośna; od roku 1595 do śmierci w roku 1607 był pastorem w Czarnowie i Sarbii (II.678).

ADOLPHI JOHANN GEORG – w latach 1684–1695 był pastorem w Bukowie koło Sulechowa, od roku 1695 do początków XVIII wieku w kościele granicznym w Drzonowie (II.669, 716).

ALBERTUS MELCHIOR, mgr – był następcą → Johanna Materne w parafii w Drzeniewie; funkcję pastora przestał pełnić przed 1598 rokiem (II.657).

ALBINUS JAKOBI – od około 1574 roku do śmierci w roku 1605 był pastorem w Kosierzcu. Podpisał *Formula concordia* (II.673).

ALTHOF HEINRICH MICHAEL – od 1657 roku do śmierci w 1659 był pastorem w Dąbiu²⁰ (II.664).

ANDREÄ ANDREAS – pochodził z Sulechowa; w latach 1677–1682 był pastorem w Drzeniewie (II.657).

ANDREÄ JAKOB – pochodził z Podlegórzca; w latach 1646–1657 był pastorem w Radnicy (II.649).

ANDREÄ JOHANN – pochodził z Sulechowa; w latach 1593–1629 był pastorem w Radnicy. Ojciec Petera Andreä (II.649).

ANDREÄ MELCHIOR – pochodził z Bobrowic, gdzie do 1581 roku był pierwszym rektorem. Od 1581 roku do śmierci

¹⁹S. J. Ehrhardt (II.673) nie wymienia go w katalogu pastorów w Trzebulach

²⁰Informacja na podstawie cytowanego przez S.J. Ehrhardta *Catalogus Pastorum hujus loci post Lapsum Papismi* w Dąbiu. Sam Ehrhardt podaje, że nie posiada H.M. Althofa w swoich wykazach.

- w roku 1592 był pastorem w Węży-
skach. Dwukrotnie żonaty (II.677).
- ANDREĀ PETER – był synem → Johan-
na Andreā; urodził się w Radnicy,
gdzie był pastorem w latach 1630–
1637 i jednocześnie w latach 1631–
1637 w Ciemnicach, a w latach 1642–
1655 w Wysokiej (II.649, 665, 674).
- AST JOHANN – od 1560 roku był pastorem
w Pomorsku, w 1577 roku podpisał
Formula concordia (II.662).
- BAIER MARTIN – w latach 1657–1673 był
pastorem w Radnicy (II.649).
- BANDOVIVS BALTHASAR²¹ – od roku 1639
do śmierci w roku 1660 był pasto-
rem w kościele św. Andrzeja w Kro-
śnie. Z powodu choroby → mgra Pau-
la Gryphiusa zastępował go w obo-
wiązach superintendenta (II.647).
- BANDOVIVS BALTHASAR²² – urodził się
w Nietkowicach, był synem → Ma-
theusa Bandoviusa; w latach 1594–
1610 był pastorem w Nietkowicach
(II.661).
- BANDOVIVS HEINRICH (Bartholomäus) –
prawdopodobnie pochodził z Krosna.
Ok. 1556 roku był pastorem w Dąbiu.
Prawdopodobnie ojciec → Matheusa
Bandoviusa – pastora w Nowym Za-
gorze (II.664).
- BANDOVIVS MATHEUS (Band) – pocho-
dził z Dąbia; był pastorem w Nowym
Zagorze i Nietkowicach; w 1577 ro-
ku podpisał *Formula concordia*. Prawd-
podobnie był synem → Heinricha
Bandoviusa (II.633).
- BARDT JOHANN GOTTFRIED, mgr – od ro-
ku 1688 do śmierci w roku 1734 był
pastorem w Nietkowicach (II.661).
- BARTH JOHANN CHRISTIAN – pochodził
z Gubina; od roku 1667 do śmierci
- w roku 1693 był pastorem w Czeto-
wicach (II.655).
- BARFVS ZACHARIAS – pochodził z Raptic;
od 1677 roku był pastorem w Korczy-
cowie (II.656).
- BAUMBACH KASPAR – pochodził z Zerst
w Starej Marchii; w latach 1676–1694
był kalwińskim pastorem w kaplicy
zankowej w Krośnie. Zmarł w roku
1694 (II.645).
- BECKER SIMON – pochodził z Frankfur-
tu; w latach 1566–1587 był pastorem
w Drzonowie. W 1577 roku podpisał
Formula concordia (II.668).
- BEER MARTIN junior, mgr – pochodził
z Brzegu, był synem tamtejszego pa-
stora Martina Beera. Studiował w Je-
nie i Frankfurcie, gdzie uzyskał sto-
pień magistra. W latach 1703–1707
był pastorem w Ciemnicach, później
w Czeskiej Wsi w księstwie brzeskim
(II.151, 666).
- BENSCHKOVIUS BALTZER – w latach 1637–
1639 był pastorem w Ciemnicach,
w 1639–1641 w Budachowie, później
w Sycowicach (II.658, 660, 665).
- BERGER KASPAR (Pergens) – około roku
1577 był pastorem w Czarnowie i Sar-
bii; swój pobyt w tej parafii zakończył
najpóźniej w roku 1590. Podpisał *For-
mula concordia* (II.678).
- BERGIUS CONRAD, dr – pochodził z Kol-
berg w Marchii Środkowej²³, gdzie je-
go ojciec był członkiem rady miej-
skiej. Studiował na uniwersytecie
w Wittenberdze, gdzie uzyskał sto-
pień magistra. W 1573 roku został
rektorem szkoły ewangelickiej w Kro-
śnie, a w 1575 roku w Szczecinie, gdzie
jednocześnie był pastorem w koście-
le Matki Boskiej. Umarł w 1592 roku.

²¹Najprawdopodobniej nie jest identyczny z → Balthasarem Bandoviušem z Nietkowic.

²²Najprawdopodobniej nie jest identyczny z → Balthasarem Bandoviušem z kościoła
św. Andrzeja z Krosna.

²³Chodzi tu prawdopodobnie o miejscowość położoną w Brandenburgii na zachód od
Storkow, a nie o pomorski Kołobrzeg.

- Podczas pobytu w Szczecinie podejrzewany był przez luteran o związki z kalwinizmem²⁴ (II.651–652).
- BERLUSCHKE BALTHASAR – od 1640 roku do śmierci w roku 1680 był pastorem w Gęstowicach (II.657).
- BIRKHOLOZ JOHANN – pochodził z Chociebuża; w latach 1544–1548 był archidiaconem w Krośnie (II.637).
- BLASCHKE BALZER – pochodził z Gorzowa, do śmierci w 1731 roku był pastorem w Korczycowie (II.656).
- BLÜHDORN MICHAEL ERNST – urodził się w 1728 roku w Dzeduszcach koło Gorzowa, studiował w Halle, był zastępcą rektora w gimnazjum frankfurckim; od 1764 roku był pastorem w Janiszowicach (II.676).
- BLÜMING MARTIN – pochodził z Sulechowa, studiował we Frankfurcie; w drugiej połowie XVII wieku do 1681 roku był pastorem w Pomorsku, w 1680 roku został diakonem i w 1694 roku archidiaconem w Sulechowie. Umarł na początku XVIII wieku (II.662, 702).
- BOBLANUS JOHANN – w połowie XVII wieku był pastorem w Nowym Zagorze. Zmarł w 1679 roku (II.663).
- BOCK KASPAR – był pastorem w Gryżynie w latach 1586–1590 (II.659).
- BÖCKELMANN TOBIAS EBERHARDT – pochodził z Driebitz²⁵ w Polsce; od 1737 roku do śmierci w 1778 roku był pastorem w Gryżynie (II.660).
- BÖHLAVIUS CHRISTOPH – w latach 1637–1651 był pastorem w Nietkowicach (II.661).
- BOJANUS GEORG, mgr – w latach 1645–1650 był rektorem szkoły ewangelickiej w Krośnie; od 1650 do śmierci w 1676 roku pastorem w Korczycowie (II.651, 656).
- BUCCINA JOHANN (Bucäneus) – około 1558 roku był pastorem w Pławiu (II.665).
- BUCENUS JOHANN – od 1572 roku był pastorem w Czetowicach. Funkcję przestał pełnić najpóźniej w 1576 roku (II.654).
- BUCHOLZER ABRAHAM, mgr – urodził się w Schönau w Saksonii, gdzie jego ojciec Georg był pastorem. W 1536 roku jego rodzina przeniosła się do Choszczna, a w 1539 roku do Berlina. Podstawy wiedzy Abraham Bucholzer zdobył pod kierunkiem Paula von Eitzen w gimnazjum w Köln nad Szprewą. W 1540 roku jako stypendysta elektora Joachima II podjął studia we Frankfurcie i kontynuował je w Wittenberdze pod kierunkiem Filipa Melanchtona. Po zakończeniu studiów w 1555 roku wraz z Joachimem Cureusem wyjechał na Śląsk do Kożuchowa, by rok później zostać rektorem w zielonogórskim gimnazjum. Od 1563 roku był pastorem w Szprotawie, od 1568 we Wschowie w Polsce²⁶ i od 1571 roku przebywał w Lüben²⁷ Ze względu na uczucie do Katarzyny

²⁴S.J. Ehrhardt nie podaje, gdzie i kiedy Bergius otrzymał stopień doktora.

²⁵Miejscowość niezidentyfikowana.

²⁶W 1568 r. Bucholzer udał się do Wschowy, a nie — jak podają niektórzy autorzy — do Kożuchowa (por. B. Burda, *Abraham Bucholzer (1529–1584). Duchowny ewangelicki, humanista, pierwszy rektor gimnazjum łacińskiego w Zielonej Górze*, [w:] *Ludzie Środkowego Nadodrza. Wybrane szkice biograficzne (XII–XX wiek)*, red. K. Bartkiewicz, Zielone Góra, 1998, s. 28–29. S.J. Ehrhardt podaje nazwę *Fraustadt*, a nie *Freistadt*, podobnie H. Schmidt (*Geschichte der Stadt Grünberg*, Grünberg 1922, s. 170). Por. też: D. Dolański, *Pastorzy ewangeliccy i rektorzy...*, s. 160.

²⁷Być może chodzi o Lubin w księstwie legnickim. Jeżeli Bucholzer tam był, to nie pełnił żadnej funkcji duchownej (S. J. Ehrhardt, IV.666–673).

- wdowy po margrabim brandenburskim Janie II — by być w jej pobliżu w roku 1573 przeniósł się do Krosna, gdzie został pastorem, ale bez superintendentury. Po śmierci księżnej w 1574 roku stracił to stanowisko i na krótko wyjechał do Zgorzelca. Stamtąd został wezwany przez Eufemię — wdowę po Abrahamie von Schönaich do Kożuchowa, gdzie został pastorem. Zmarł w Kożuchowie w 1584 roku. Był autorem wielu pism historycznych i teologicznych²⁸ (II.623–626).
- BUCHOLZER SIMON — od 1571 roku do (najpóźniej) roku 1577 był pastorem w Janiszowicach (II.675).
- BUCHWÄLDER ABRAHAM, mgr — urodził się w Szprotawie, studiował w Wittenberdze i Frankfurcie, gdzie uzyskał stopień magistra. Początkowo był pastorem w Gross Kotzenau i Klein Leschwitz²⁹, skąd musiał uciekać w związku z kontrreformacją. Został kapłanem w armii szwedzkiej, podróżował do Sztokholmu. Po zakończeniu wojny trzydziestoletniej, w 1649 roku został pastorem w Lubsku i funkcję tę pełnił do śmierci w 1657 roku (II.683).
- BURCHARDT SAMUEL — pochodził z Polski, studiował w Lipsku i Jenie; w 1730 roku był nauczycielem w Nietkowicach, od roku 1731 do śmierci w roku 1751 pastorem w Pomorsku (II.662).
- BUSSÄUS JOHANN DANIEL — urodził się w 1717 roku w Czarnowie, był synem → Michaela Bussäusa, studiował w Halle; w 1741 roku uzyskał w krośnieńskiej szkole miejskiej bakalaureat. W latach 1744–1747 był konrektor
- rem tej szkoły, a potem rektorem. Od 1751 roku był pastorem w Nietkowicach (II.654, 661).
- BUSSÄUS MICHAEL — urodził się w Carpen na Węgrzech w 1658 roku, studiował w Jenie, był diakonem w Kayersmarck na Węgrzech, następnie kapłanem u gen. Schlabrendorfa. W 1696 roku został pastorem w Kopnitz i w 1700 roku w Wolimierzycach k. Świebodzina; od roku 1704 do śmierci w roku 1737 był pastorem w Czarnowie i Sarbii. Ojciec → Johanna Daniela Bussäusa (II.678).
- BUTHENIUS CHRISTIAN FRIEDRICH — od 1713 do śmierci w 1752 roku był pastorem w Gęstowicach. Ojciec → Christiana Ludewiga Butheniusa (II.657).
- BUTHENIUS CHRISTIAN LUDEWIG — pochodził z Gęstowic, był synem → Christiana Friedricha Butheniusa, studiował w Halle; od 1750 roku zastępował ojca w obowiązkach, od 1752 roku został pastorem (II.657).
- BÜTTNER BALTHASAR — ok. 1577 roku był pastorem w Dąbiu; podpisał wówczas *Formula concordia* (II.664).
- BÜTTNER JOHANN — urodził się w Bobrowicach, był synem → Urbana Büttnera; w początkach XVII był pastorem w Bobrowicach (II.677).
- BÜTTNER URBAN — od roku 1572 do początków XVII wieku był pastorem w Bobrowicach. W 1577 roku podpisał *Formula concordia*. Ojciec → Johanna Büttnera (II.677).

²⁸Por. D. D o l a ń s k i, *Najspokojniejszy Kościół...*, s. 102–103, 141.

²⁹Obie miejscowości niezidentyfikowane. Nazw tych nie wymienia S. Rospond (*Słownik nazw geograficznych Polski Zachodniej i Północnej*, Wrocław-Warszawa 1951). W przypadku Gross Kotzenau nie chodzi tu o Chocianowiec (w zapisie Ehrhardta: *Kotzenau*) koło Lubina, jak wskazywaliby M. J. Battke i J. Szczepankiewicz (*Słownik nazewnictwa krajoznawczego Śląska i Ziemi Lubuskiej*, Wrocław 1994, s. 157) oraz M. Choroś i Ł. Jarczak (*Słownik nazw miejscowych Dolnego Śląska*, Opole 1995, s. 156), bo Ehrhardt wśród tamtejszych pastorów nie wymienia Abrahama Buchwäldera.

- CAMENZ JOHANN³⁰ – pochodził z Zielonej Góry, na przełomie XVI i XVII wieku był pastorem w Nowym Zagorze, do 1664 roku w Wężyskach. Zmarł w Krośnie, żył podobno sto lat (II.633, 677).
- CANTIUS WILHELM CHRISTIAN – w latach 1694–1705 był kalwińskim pastorem w kaplicy zamkowej w Krośnie. Wcześniej przebywał w Gorzowie, a po 1705 roku w Stargardzie (II.645).
- CHARISIUS ABRAHAM – pochodził z Lubuska, jego ojcem był → Georg Charisius; w latach 1633–1648 był diakonem w Lubsku (II.685).
- CHARISIUS GEORG – od roku 1608 do śmierci w 1633 roku był diakonem w Lubsku. Ojciec → Abrahama Charisiusa (II.685).
- CHERUBIN LUDWIG JOHANN – urodził się w 1727 roku w Appenburg, studiował w Halle; od 1754 roku był pastorem w Beuster w Starej Marchii, od 1763 roku w Czarnowie i Sarbii (II.679).
- CHOINANUS DANIEL – pochodził z Chociebuża; do śmierci w roku 1694 był diakonem w Lubsku (II.685).
- CLAVIUS FABIAN – syn → Urbana Claviusa; w latach 1589–1610 był pastorem w Czetowicach (II.654).
- CLAVIUS URBAN – przed 1572 rokiem był pastorem w Czetowicach, w latach 1572–1601 w Pławiu. Podpisał *Formula concordia*. Ojciec → Fabiana Claviusa. Zmarł w 1601 roku (II.654, 665).
- COCHELIUS GREGORIUS – w latach 1571–1580 był pastorem w Wężyskach. W 1577 roku podpisał *Formula concordia* (II.677).
- COLMANN ALBINUS – do 1625 roku był rektorem w Lubsku, potem do śmierci w roku 1635 pastorem w tym mieście (II.682).
- CONRAD KARL LUDWIG – pochodził z Berlina, studiował w Halle i we Frankfurcie; w latach 1768–1779 był kalwińskim pastorem w kaplicy zamkowej w Krośnie. Potem został pastorem w katedrze berlińskiej (II.664).
- CORNOVIUS JOHANN – w latach 1612–1614 był pastorem w Lubsku. W związku z pożarami i dżumą często wyjeżdżał i powracał do miasta (II.682).
- COSER MARTIN FRIEDRICH – urodził się w 1730 roku w Siedlisku koło Maszewa, studiował w Halle; od 1760 roku był pastorem w Berlinie, od 1766 w Maszewie (II.656).
- CROMERUS JOHANN – pochodził z Sulęcina, od roku 1639 do śmierci w roku 1675 był pastorem w Gryźynie (II.660).
- CRUCIGER JOHANN – pochodził z Sycowic, był synem pastora → Paula Crucigera juniora; od roku 1626 do śmierci w roku 1660 był pastorem w Czetowicach (II.654).
- CRUCIGER PAUL junior – pochodził z Sycowic, był synem pastora → Paula Crucigera seniora; do śmierci w 1638 roku był pastorem w Budachowie (II.658).
- CRUCIGER PAUL senior – w latach 1603–1616 był pastorem w Sycowicach i w latach 1617–1636 w Nietkowicach. Ojciec → Paula Crucigera juniora. Zmarł w 1636 roku (II.660, 661).
- CRUDELIUS JEREMIAS – pochodził z Krosna; od roku 1565 był pastorem w Lubogoszczy, gdzie przebywał jeszcze w roku 1574 (II.655).
- CRUSIUS KASPAR – w latach 1688–1694 był pastorem w Ciemnicach, potem do śmierci w 1720 roku w Lipnie (II.665, 672).

³⁰S.J. Ehrhardt nie identyfikuje Johanna Camenza z Nowego Zagoru z Johannem Camenzem z Wężysk. Ten sam czas działania, podkreślana dwukrotnie długowieczność i geograficzna bliskość obu miejscowości pozwalają przypuszczać, że chodzi o tę samą osobę.

Paul Cruciger senior

Pastor w Sycowicach (1603-1616) i Nietkowicach (1617-1636)

Paul Cruciger junior

Pastor w Budachowie (do 1638)

Johann Cruciger

Pastor w Czetowicach (1626-1660)

CRUSIUS ABRAHAM – pochodził z Trzebiechowa pod Krosnem; w latach 1652–1655 był pastorem w Kosierzu (II.673, 712).

CRÜGER JOHANN FRIEDRICH – urodził się w 1712 roku w Berlinie. Kształcił się w Berlinie, Jenie i Halle. Od 1736 roku był kapelanem w regimencie Röder w Prusach, od 1743 roku pastorem i inspektorem w Krośnie. Zmarł w 1777 roku (II.636).

DAMES CHRISTIAN JOHANN – pochodził z Kostrzyna; w latach 1732–1754 był pastorem w Korzcycowie, skąd przeniósł się do Czelina koło Chojny (II.656).

DEUTSCHMANN MICHAEL FRIEDRICH – pochodził z Forstu; od 1754 roku do śmierci w 1766 roku był pastorem w Korzcycowie (II.656).

DRUDE HEINRICH WILHELM – pochodził z Westfalii; od roku 1758 do śmierci w roku 1779 był pastorem w Trzebulach (II.673).

DUBELIS NIKOLAUS – początkowo był pastorem w Bucke³¹ i Przyługu koło Strzelc Krajeńskich; w latach 1638–1653 był diakonem w Zielonej Górze i od roku 1665 do śmierci w roku 1678 pastorem w Nietkowie (II.439, 666).

EHRlich JOHANN JOACHIM – pochodził ze Starej Marchii; od roku 1752 do śmier-

ci w roku 1780 był diakonem w Lubsku (II.685).

EISENMENGER JOHANN, von – w latach 1626–1632 był kantorem w kościele parafialnym w Krośnie, później archidiakonem. W 1645 roku został zdymisjonowany (II.638).

ENGEL PAUL – pochodził ze Straussbergu w Saksonii; w latach 1586–1590 był diakonem w kościele parafialnym w Krośnie (II.644).

EUCHARIUS JOHANN – był pastorem w Drzeniowie około roku 1598 (II.657).

FABER ZACHÄUS CHRISTOCRATES, mgr – trudno określić jego miejsce urodzenia. Jego ojciec był pastorem w Sernowitz w Czechach oraz pastorem i superintendentem w Chemnitz. Sam Z.Ch. Faber kończył szkołę w Chemnitz i studiował w Lipsku. W czasie wojny trzydziestoletniej był kapelanem w szwedzkim regimencie, z którym w 1631 roku przybył do Krosna. Wówczas przejął parafię po Gregoriusie Dieterze, ale bez godności superintendenta. Funkcję tę sprawował do roku 1638. W 1640 roku przeniósł się do Chemnitz, gdzie objął pastorał w kościele św. Jana. Umarł w 1675 roku (II.629–630).

³¹Prawdopodobnie miejscowość w Nowej Marchii, nie wykazuje jej jednak P. Schwartz (*op. cit.*).

- FÄHLING GOTTFRIED SIEGISMUND – od roku 1731 do śmierci w roku 1763 był pastorem w Janiszowicach (II.676).
- FEISTER SIMON – około roku 1545 był pastorem w Trzebulach (II.673).
- FICKER JOHANN GEORG – pochodził z Krosna; do 1713 roku był konrektorem szkoły ewangelickiej w Krośnie, od 1713 roku do śmierci w roku 1753 pastorem w Budachowie (II.654, 658).
- FINNE CHRISTIAN LUDWIG – pochodził z Krosna, kształcił się w gimnazjum Joachimsthal w Berlinie, studiował we Frankfurcie. Był kalwińskim pastorem w Wrocławiu, a w latach 1756–1768 kalwińskim pastorem w kaplicy zamkowej w Krośnie, skąd przeniósł się do Chociebuza na stanowisko inspektora, gdzie w 1728 roku zmarł (I.490; II.645).
- FRANZIUS JOHANN, mgr – pochodził z Plauen w Saksonii. W latach 1538–1557 był pastorem w kościele parafialnym w Krośnie Odrzańskim. Zmarł w 1557 roku (II.621).
- FRENZELIUS HEINRICH – uciekinier ze Śląska; w latach wojny trzydziestoletniej był pastorem w Drzonowie (II.668).
- FROBISGRUNERUS ANDREAS – pochodził z Żagania, gdzie był pierwszym kantorem ewangelickim; do 1634 roku był jednocześnie pastorem w Łagowie koło Krosna i Trzebulach, potem powrócił do Żagania (II.667, 673).
- FUNCKE CHRISTOPH – pochodził z Krosna; do śmierci w roku 1735 był pastorem w Bobrowicach (II.677).
- GENGE CHRISTIAN, mgr – pochodził z Krosna³². Od roku 1691 był zastępcą diakona w kościele parafialnym w Krośnie, a w latach 1697–1715 diakonem. Zmarł w 1715 roku (II.645).
- GENGE KASPAR – pochodził z Krosna, gdzie w latach 1657–1697 był diakonem. Jego kazania były drukowane w Lipsku w 1682 roku i w Krośnie w 1668 roku. Od 1691 roku w sprawowaniu urzędu wspomagał go → mgr Christian Genge. Zmarł w 1697 roku (II.644–645).
- GERASIVUS JOHANN (Gerasch) – pochodził z Krosna; w roku 1657 objął funkcję pastora w Radnicy i w ciągu czterech tygodni zmarł (II.649).
- GERHARD CHRISTOPH – od roku 1665 do śmierci w roku 1686 był pastorem w Łagowie pod Krosnem (II.667).
- GIESERT KASPAR – najpóźniej od roku 1590 do 1595 był pastorem w Czarnowie i Serbii (II.678).
- GÖHRING VALENTIN – około roku 1570 był pastorem w Wysokiej (II.674).
- GRACHUS KASPAR – pastor w Górzynie około 1648 roku (II.675).
- GRAUER GEORG – od roku 1674 do śmierci w 1700 roku był kalwińskim pastorem w kościele św. Andrzeja w Krośnie (II.647).
- GREGORI JOHANN – od roku 1680 do śmierci w roku 1704 był pastorem w Nowym Zagorze (II.663).
- GREGORIUS DIETER – urodził się w 1575 roku w Stendal w Starej Marchii. Studiował w Wittenberdze. W latach 1610–1631 był pastorem i superintendentem w Krośnie. Sprawował opiekę nad parafią w najgorszym dla miasta okresie wojny trzydziestoletniej; w czasie dżumy i pożaru 1531 roku. W tym czasie też zmarł (II.629).
- GROSMANN KARL HEINRICH – urodził się w 1729 roku w Głogowie w rodzinie konrektora Davida Heinricha Grosmanna, studiował w Halle. Od roku 1754 do śmierci w roku 1780 był pastorem w Sycowicach (II.660; III.138).

³²Ehrhardt nie podaje takiej informacji, ale można się domyślać, że był synem Kaspara Genge, którego z związku z podeszłym wiekiem wspomagał od 1691 r.

- GROSSMANN GOTTFRIED – urodził się w 1707 roku w Lubsku, studiował w Halle i Lipsku; w latach 1736–1766 był pastorem w Wysokiej (II.674).
- GROTJAN CHRYSYTIAN WILHELM – w latach 1758–1778 był pastorem w kościele św. Andrzeja w Krośnie. Wcześniej był kapłanem regimentu w Forcad (II.647).
- GRÜNE CHRISTIAN – pochodził z Gubina, w latach 1734–1735 był pastorem w Wysokiej, 1735–1750 w Nietkowicach, skąd przeniósł się do Doboszowic koło Ząbkowic (II.661, 674).
- GRYPHIUS JOHANN GOTTFRIED, mgr – urodził się w Koźuchowie w 1635 roku jako najmłodszy syn → Paula Gryphiusa. Kończył szkoły w Gubinie i Berlinie, studiował w Wittenberdze (gdzie uzyskał stopień magistra) i później we Frankfurcie. W 1666 roku został pastorem w Międzychodzie w Polsce, a w 1676 roku archidiaconem w Krośnie, gdzie żył w harmonii z ówczesnym pastorem → Nikolausem Vogelhauptem, po którego śmierci przejął urząd. Zmarł w 1705 roku (II.633–634).
- GRYPHIUS PAUL, mgr – urodził się w Studzieńcu w księstwie głogowskim w 1598 roku. Jego ojciec był pastorem w Studzieńcu i Nowej Soli oraz archidiaconem w Głogowie³³. Nauki pobierał w Głogowie i Jenie. W 1662 roku został pastorem w Studzieńcu, skąd w 1628 roku przeniósł się do Stypułowa. W 1632 roku przejął diakonat, a w 1633 pastorat w Koźuchowie. W latach 1635–1638 w związku z wydarzeniami wojny trzydziestoletniej i przechodzeniem miasta z rąk do rąk musiał wielokrotnie opuszczać swój urząd, po czym wracać. W 1638 roku został zaproszony do Głogowa na stanowisko archidiacona. W tym samym czasie został mianowany pastorem superintendentem w Krośnie, gdzie osiadł. Przez cały czas swego tu pobytu chorował i w 1640 roku zmarł (II.630–631).
- GÜNTHER DAVID HEINRICH – pochodził z Miśni; w latach 1694–1703 był pastorem w Ciemnicach, potem przeniósł się do Sądowa, skąd wyemigrował do Wschowy, gdzie od 1718 roku był diakonem i w latach 1733–1736 pastorem. Następnie został inspektorem w Fürstenwalde w Marchii Środkowej (II.655).
- HADRIAN BARTHOLOMÄUS – od roku 1648 do śmierci w roku 1656 był diakonem w Lubsku (II.685).
- HAMMERMANN MARTIN – od 1610 roku był pastorem w Ciemnicach (II.665).
- HAMMIUS HEINRICH, mgr – był pierwszym reformatorem w Krośnie. W latach 1536–1542 był archidiaconem. Potem przeniósł się do Chojny w Nowej Marchii, gdzie został pastorem i superintendentem. W 1551 roku margrabia Jan wysłał go do Wittenbergi, tam jednak zaczął głosić poglądy niezgodne z nauką Lutra i Melanctona, za co został pozbawiony godności kościelnych. Został jednak pastorem w Könnern w zachodniej Saksonii, gdzie zmarł w 1560 roku (II.638–639).
- HANKE MARTIN – od roku 1710 do śmierci w roku 1729 był pastorem w Górzynie (II.675).
- HARTMANN PHILIPP – pochodził z Sulechowa; od 1695 roku był pastorem w Drzeniowie (II.657).
- HAUPT JOACHIM CHRISTOPH – pochodził z Pelczyc koło Myśliborza, studiował w Halle; w latach 1748–1750 był rektorem w Lubsku, w latach 1751–1754 w Krośnie i od 1754 roku pastorem w Budziechowie (II.679).

³³Por. D. D o l a Ń s k i, *Najspokojniejszy Kościół...*, s. 144.

HAUPTSTEIN ANDREAS – w latach 1574–1591 był diakonem w Lubsku, w latach 1591–1604 pastorem w Budziechowie, potem wyjechał do Niewede³⁴ i w 1612 roku do Dolska pod Chojną³⁵, gdzie zmarł. Od 1599 roku z jakichś przyczyn miał zastępcę, bowiem jego następcą → Adam Matheus był już w tym czasie notowany w Budziechowie (II.679, 684–685).

HECKER DANIEL – urodził się w 1726 roku w Rzepinie, studiował w Halle; od roku 1751 zastępował → Friedricha Hermela, po jego śmierci przejął parafię w Lubogoszczy (II.655).

HEIDNER BARTHOLOMÄUS³⁶ – był pierwszym pastorem w Łagowie koło Krosna (III.667).

HEIDNER BARTHOLOMÄUS³⁷ – pochodził z Peitz w Marchii Środkowej; w latach 1627–1634 był pastorem w Górzynie (II.673).

HELM ANDREAS – był pastorem w Maszewie w drugiej połowie XVII wieku do śmierci w 1699 roku (II.656).

HELM FRIEDRICH – pochodził z Maszewa, był synem → Andreasa Helma; od 1684 roku zastępował go w obowiązkach, od 1699 do śmierci w roku 1724 był pastorem w Maszewie (II.656).

³⁴Miejscowości o tej nazwie nie wykazują: P. Schwartz (*op. cit.*), S. Rospond, (*op. cit.*), M. J. Battek, J. Szczepankiewicz (*op. cit.*), M. Choroś, Ł. Jarczak (*op. cit.*).

³⁵Miejscowości o tej nazwie znajdują się w powiatach Chojna i Myślubórz, przy czym tylko w chojeńskim P. Schwartz (*op. cit.*, s.7) wymienia parafię Dolsk (Dölzig).

³⁶Patrz przypis następny.

³⁷Być może Bartholomäus Heidner z Łagowa i Bartholomäus Heidner z Górzyna to ta sama osoba, z drugiej jednak strony jego pobyt w Górzynie przypada na zbyt późne lata, jak na pierwszego pastora ewangelickiego w Łagowie (pierwsi pastory luterańscy w większości wsi pojawiają się w 5–7 dekadzie XVI w.).

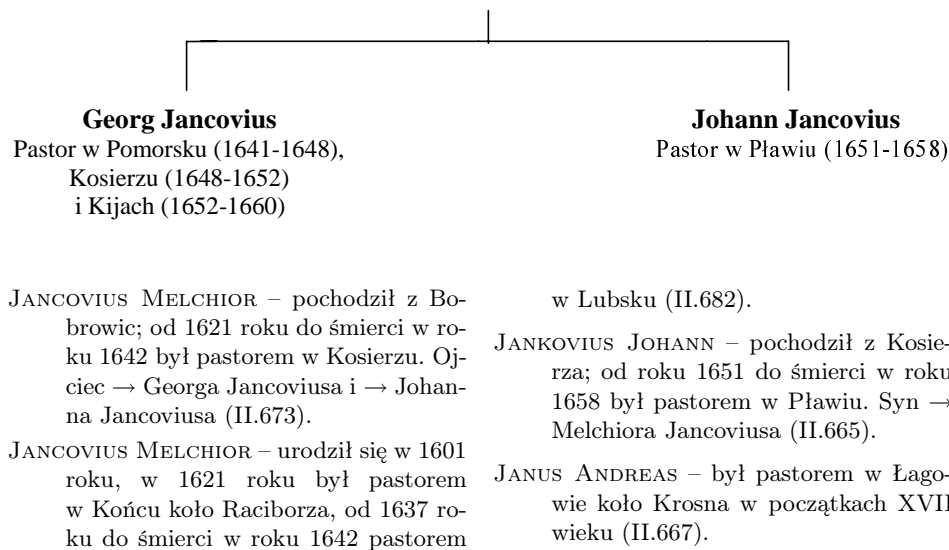
- HELM FRIEDRICH CHRISTIAN – pochodził z Maszewa, był synem → Friedricha Helma; studiował w Lipsku, od roku 1718 zastępował ojca w obowiązkach, od roku 1724 do śmierci w roku 1764 był pastorem w Maszewie (II.656).
- HELM SIEGISMUND – pochodził z Maszewa, był synem tamtejszego pastora → Friedricha Christiana Helma; od 1774 roku był pastorem w Radnicy (II.649).
- HEMPEL ALBRECHT – pochodził z Wrocławia; w latach 1550–1552 był diakonem w kościele parafialnym w Krośnie (II.644).
- HENCĀUS MARTIN, mgr – pochodził z Bernau; w 1604 roku był rektorem w Gubinie, potem diakonem w Chociebużu i od roku 1614 do śmierci w roku 1625 pastorem w Lubsku (II.682).
- HENISCHKE MICHAEL – diakon w kościele parafialnym w Krośnie w latach 1567–1571 (II.644).
- HENKE JOHANN GOTTFRIED – urodził się w 1731 roku w Ruppín w Marchii Środkowej, studiował we Frankfurcie; był kapelanem regimentu gen. Bogisława Friedricha von Tauenzien w Wrocławiu. Od 1767 roku był pastorem w Pomorsku (II.662).
- HENZNER JOHANN – urodził się w Namysłowie w 1528 roku. Uczył się we Wrocławiu i Brandenburgu, studiował w Wittenberdze. Po śmierci Lutra wyjechał do Krakowa, skąd z powodu dżumy powrócił do Wittenbergi, gdzie Filip Melanchton zwracał się nawet do miasta Namysłowa z prośbą o stypendium dla zdolnego studenta. Z rekomendacji Valentina Trotzendorfa został w 1552 roku rektorem szkoły ewangelickiej w Krośnie i w 1554 roku pastorem w Olszyńcu (Wellersdorf). koło Żar³⁸. W 1559 roku powrócił do Krosna jako pastor i superintendent i pełnił tę funkcję do roku 1563. Następnie wyjechał do Milicza na Śląsku, gdzie został pastorem; funkcję tę pełnił później od 1565 roku w Bierutowie koło Oleśnicy i od 1569 w Sternbergu na Morawach, gdzie zmarł jako superintendent w 1579 roku (II.622).
- HERING CHRISTIAN FRIEDRICH – urodził się w 1729 roku w Lipnie, był synem → Friedricha Heringa; od 1758 roku zastępował ojca w obowiązkach, w 1760 roku przejął parafię w Lipnie (II.672).
- HERING FRIEDRICH – pochodził z Lipna; od 1721 roku do śmierci w 1760 roku był pastorem w kościele granicznym w Lipnie. Swoją działalnością objął wsie śląskie: Kozłę, Grabowiec i Piaski w księstwie żagańskim, Letnicę, Świdnicę i Jeleniów w księstwie głogowskim. Po zajęciu Śląska przez Prusy we wsiach księstwa żagańskiego i głogowskiego parafie ponownie się usamodzielniały. Ojciec → Christiana Friedricha Heringa (II.672).
- HERMEL FRIEDRICH – pochodził ze Stargardu Szczecińskiego; od roku 1707 do śmierci w 1757 był pastorem w Lubogoszczy. Miał zastępcę w osobie → Daniela Heckera (II.655).
- HERRMANN FABIAN – w latach 1701–1704 był pastorem w Czarnowie i Sarbii (II.678).
- HILDEBRANDT ELLIAS – pochodził z Zedenick w Marchii Środkowej; od 1608 roku do śmierci w roku 1632 był pastorem w Czarnowie i Sarbii (II.678).
- HOFFMAN MARTIN – był pastorem w Grabowcu w księstwie żagańskim; w związku z prześladowaniami religijnymi uciekł do Lipna, gdzie w latach 1668–1669 był pastorem, opiekując się jednocześnie opuszczonym przez siebie Grabowcem. W związku z targami z patronem opuścił Lipno,

³⁸W miejscowości tej nie ma kościoła, jest jednak XVI-wieczny dwór (S. K o w a l s k i, *op. cit.*, s. 161), być może więc był tu i drewniany kościół.

- przyjmując stanowisko pastora w Dolnych Łużycach. W Lipnie pełnił funkcję wspólnie z → Johannem Jetschem (II.672).
- HOSCHKE JOHANN – urodził się Gehren na Łużycach jako syn miejscowego pastora Wenzeslai Hoschki; w latach 1628–1656 był diakonem w kościele parafialnym w Krośnie. W 1631 roku razem z pastorem → Jakobem Schrammem z powodu dżumy opuścił miasto, do którego wkrótce powrócił. Zmarł w 1656 roku (II.644).
- HOSCHKE MATHEUS – pochodził z Gubina; od 1602 roku do śmierci w roku 1642 był pastorem w Pławiu (II.665).
- HÖVEL JOHANN GEORG – był zięciem → Johanna Gottfrieda zur Linden, którego od 1740 roku zastępował w obowiązkach pastora w kościele św. Andrzeja w Krośnie. W 1748 roku objął tę funkcję samodzielnie i sprawował ją do śmierci w 1757 roku (II.647, 648).
- HÜNEFELD JOHANN – pochodził z Her-vorden; w latach 1713–1720 był kalwińskim pastorem w kaplicy zamkowej w Krośnie. Zmarł w 1720 roku (II.645).
- JAKOBI JOHANN MICHAEL – urodził się w 1747 roku Bogumiłowie koło Prze-wozu, studiował w Halle; od roku 1781 był pastorem w Czetowicach (II.655).
- JANCOVIUS GEORG – urodził się w Kosie-rzu; był synem → Melchiora Jancovi-usa, w latach 1641–1648 był pasto-rem w Pomorsku, 1648–1652 w Kosie-rzu, od roku 1652–1660 w Kijach. Tu popadł w konflikt z inspektorem z Su-lechowa mgrem Georgiem Hartman-nem na tle fotynianizmu³⁹. Został na-wet wysłany do Wittenbergi i tam po-nownie przekonany do poglądów Lu-tra. Nie uchroniło go to jednak przed utratą probostwa (II.662).

Melchior Jancovius

Pastor w Kosierzu (1621-1642)

JANCOVIUS MELCHIOR – pochodził z Bo-browic; od 1621 roku do śmierci w ro-ku 1642 był pastorem w Kosierzu. Oj-ciec → Georga Jancoviusa i → Johan-na Jancoviusa (II.673).

JANCOVIUS MELCHIOR – urodził się w 1601 roku, w 1621 roku był pastorem w Końcu koło Raciborza, od 1637 ro-ku do śmierci w roku 1642 pastorem

w Lubsku (II.682).

JANCOVIUS JOHANN – pochodził z Kosie-rza; od roku 1651 do śmierci w roku 1658 był pastorem w Pławiu. Syn → Melchiora Jancoviusa (II.665).

JANUS ANDREAS – był pastorem w Łago-wie koło Krosna w początkach XVII wieku (II.667).

³⁹Fotynianizm – herezja z IV wieku głosząca poglądy podobne do arianizmu. Doktrynę podobną do fotyniańskiej głosili socynianie (H. Masson, *Słownik herezji w Kościele katolickim*, Katowice 1986, s. 125).

- JANUS ANDREAS – pochodził z Kostrzy-
na; w latach 1660–1694 był pastorem
w Sycowicach (II.660).
- JANUS GEORG – pochodził z Sulęcina;
z inicjatywy Elizabethy Charlotty von
Brandenburg od roku 1651 do śmierci
w 1685 roku był pastorem w Bobro-
wicach⁴⁰ (II.677).
- JENTSCH JOHANN – urodził się w 1629 ro-
ku w Żarach; był pastorem w Koź-
li w księstwie żagańskim; w 1668 ro-
ku musiał opuścić swoje stanowisko,
udał się do Lipna, gdzie został pasto-
rem w kościele granicznym, obejmując
opieką opuszczoną przez siebie Koź-
lę. Do 1669 roku funkcję dzielił z →
Martinem Hoffmanem. W 1672 roku
został pastorem w Lubsku, w 1682 ro-
ku przeniósł się do Żar i w końcu zo-
stał pastorem w Białowicach pod No-
wogrodem Bobrzańskim, gdzie zmarł
w 1698 roku (II.672, 689).
- JEREMIAS – nazwisko nieznane, był pa-
storem w Gryżynie około roku 1569
(II.659).
- JOCKISCH MARTIN – urodził się w 1680
roku w Lubsku. Po skończeniu stu-
diów został w 1712 roku rektorem
w Lubsku; od 1718 roku był równo-
cześnie zastępcą diakona → Matheusa
Turcke, w 1727 roku został diakonem,
a w 1738 roku pastorem, pozostając
na tym stanowisku do śmierci w ro-
ku 1751. Jego pisma były drukowane
(II.683–684).
- JONÄ CHRISTIAN FRIEDRICH – od 1778 ro-
ku był pastorem w kościele św. An-
drzeja w Krośnie. Wcześniej był rek-
torem w Kloster Bergen pod Magde-
burgiem (II.647).
- JULICH GOTTFRIED (Thielich) – w latach
1669–1693 był pastorem w kościele
granicznym w Lipnie. Umarł w Kro-
śnie w roku 1693 (II.671).
- KANNBÄUS JOHANN – urodził się w 1633
roku w Spremberg w Łużycach, stu-
diował w Wittenberdze; od roku 1658
do śmierci w roku 1710 był pastorem
w Pławiu. Od 1703 roku w związku
z podeszłym wiekiem miał zastępcę →
mgra Johanna Lubascha (II.665).
- KANNEGISSER – do 1763 roku był kanto-
rem w Sulechowie, od 1763 do śmier-
ci w roku 1778 pastorem w Kosierzu
(II.674).
- KÄSEBERG JOHANN FRIEDRICH – pocho-
dził z Salzwedel w Starej Marchii; od
roku 1738 do śmierci w roku 1742 był
diakonem w Lubsku (II.685).
- KESSÄUS GREGORIUS – pochodził z Peitz
w Marchii Środkowej; w końcu XVI
wieku został pastorem w Korczycowie
i był nim do 1695 roku, potem (przed
1628 rokiem) został pastorem w Bo-
browicach (II.677).
- KIESING JOHANN, dr – pochodził z Til-
sit w Prusach⁴¹. Urodził się w rodzi-
nie katolickiej, studiował w Rzymie,
otrzymał stopień doktora teologii. Był
proboszczem w okolicach Lęborka⁴².
Następnie przeszedł na kalwinizm i od
1705 roku do śmierci w 1713 roku był
kalwińskim pastorem w kaplicy zam-
kowej w Krośnie (II.645–646).
- KITZING MARTIN – od roku 1705 do śmierci
w roku 1753 był pastorem w Łagowie
pod Krosnem⁴³ (II.667).
- KITZING MARTIN GOTTLÖB – urodził się
w 1707 roku w Łagowie pod Krosnem,
studiował w Lipsku, Halle i Frankfur-
cie; od 1734 roku do śmierci w roku
1766 był pastorem w Nowym Zago-
rze⁴⁴ (II.663).

⁴⁰Zaangażowanie Elizabethy Charlotty wskazywałoby na kalwinizm Georga Janusa.

⁴¹Sovetsk w okręgu kaliningradzkim.

⁴²Ehrhardt podaje nazwę *Lauenburgischengewesen*.

⁴³Najprawdopodobniej był ojcem → Martina Gottloba Kitzinga.

⁴⁴Najprawdopodobniej był synem → Martina Kitzinga z Łagowa.

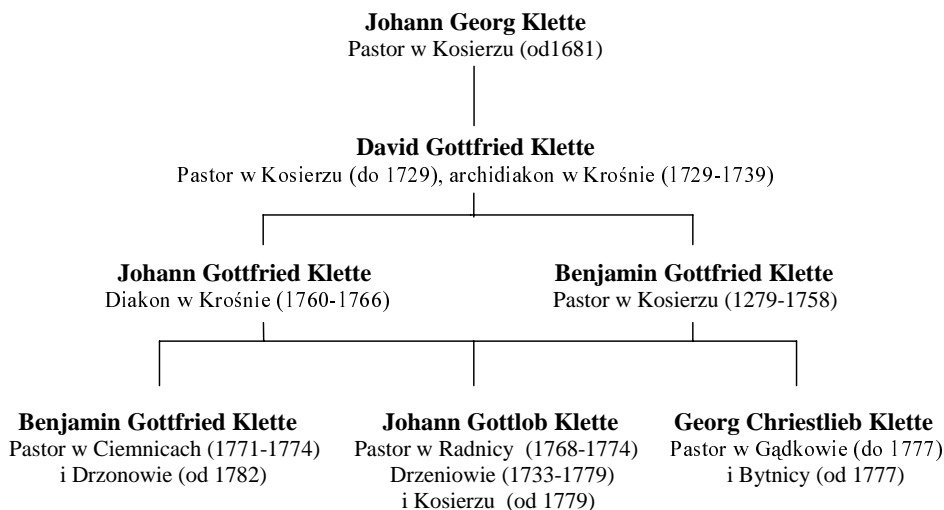
KLETSCHKE ANDREAS – urodził się w rodzinie urzędnika państwowego w 1612 roku w Krośnie, kształcił się w Krośnie i w Berlinie, studiował we Frankfurcie. W latach 1637–1639 był pastorem w Billendorf w Marchii Środkowej. W 1640 roku powrócił do Krosna, gdzie został konrektorem; w 1647 roku został zastępcą diakona, a w 1648 archidiaconem i funkcję tę pełnił do śmierci w roku 1675 (II.641–642, 656).

KLETTE BENJAMIN GOTTFRIED – urodził się w 1745 roku w Kosierzu, studiował we Frankfurcie i Halle; w latach 1771–1774 był pastorem w Ciemnicach, od 1774 roku zastępował w Drzonowie → Samuela Leutlofa, w 1782 roku prze-

jął parafię (II.666, 668).

KLETTE BENJAMIN GOTTLÖB – urodził się w Kosierzu, był najmłodszym synem → Davida Gottfrieda Klette; od 1729 roku do śmierci w roku 1758 był pastorem w Kosierzu (II.673).

KLETTE DAVID GOTTFRIED – pochodził z Kosierza, był synem tamtejszego pastora mgra Johanna Georga Klette. Do 1729 roku był pastorem w Kosierzu. W latach 1729–1739 był archidiaconem w kościele parafialnym w Krośnie, przy czym do 1733 roku pełnił tę funkcję jako adiunkt → Johanna Joachima Möllera. Zmarł w 1739 roku (II.638, 672, 674).

KLETTE GEORG CHRISTLIEB – pochodził z Kosierza, studiował we Frankfurcie i Halle; do 1774 roku był pastorem w Gądkowie Małym, potem zastępował pastora → Kannegissera w Kosierzu; od 1777 roku był pastorem w Bytnicy (II.659).

KLETTE JOHANN GEORG, mgr – pochodził z Radebergu koło Drezna, jego ojciec

był burmistrzem; od 1681 roku był pastorem w Kosierzu (II.673).

KLETTE JOHANN GOTTFRIED – pochodził z Krosna⁴⁵; w latach 1760–1766 był diakonem w kościele parafialnym w Krośnie. Zmarł w 1766 roku (II.645).

⁴⁵Możliwe, iż był wnukiem Davida Gottfrieda Klette.

- KLETTE JOHANN GOTTLÖB – pochodził z Kosierza, był synem tutejszego pastora → Benjamina Gottloba Klette; w latach 1768–1774 był pastorem w Radnicy, 1774–1779 w Drzeniowie i od 1779 roku w Kosierzu (II.649, 657, 674).
- KNÖSPEL MARTIN – urodził się w Sycowicach, jego ojcem był → Tobias Knöspel; w latach 1719–1753 był pastorem w Sycowicach (II.660).
- KNÖSPEL TOBIAS – pochodził z Krosna, w latach 1695–1719 był pastorem w Sycowicach. Zmarł w 1719 roku (II.660).
- KOBLANGK JAKOB – pochodził z Seehausen w Starej Marchii; od roku 1705 do śmierci w 1733 roku był pastorem w Nowym Zagorze (II.663).
- KOLBE CHRISTIAN HEINRICH – urodził się w Starzedlensis w okolicach Gubina⁴⁶ w roku 1682, był synem pastora; studiował w Lipsku, potem związany był z Gubinem i Kostrzynem; w latach 1712–1756 był pastorem w Dąbiu. Zmarł w 1756 roku (II.664).
- KOLTWITZ CHRISTIAN NIKOLAUS – był synem luterańskiego pastora z Janiszowic → Melchiora Nikolai Koltwitz; początkowo był luterańskim pastorem w Stargardzie koło Gubina, ale porzucił tę funkcję i przyjął kalwinizm. Następnie przy dużej niechęci krośnieńskich luteran z → Nikolausem Vogelhauptem na czele przejął kościół św. Andrzeja, gdzie był pastorem w latach 1660–1672. Zmarł w roku 1672 (II.647–648).
- KOLTWITZ MELCHIOR NIKOLAUS – urodził się w 1582 roku w Peitz w Marchii Środkowej; jego ojciec Albinus Nikolaus Koltwitz był pastorem w Wittenberdze i Peitz (zm. 1585). Kształcił się w Chociebużu, Magdeburgu i Helmstadt. W 1602 roku został kan-
- torem i rektorem w Peitz. W 1609 roku został pastorem w Janiszowicach, gdzie przebywał do śmierci w roku 1648. Był ojcem → Christana Nikolausa Koltwitz. Był dwukrotnie żonaty (II.648, 675–676).
- KORN JAKOB – ok. 1561 był pastorem w Dąbiu (II.664).
- KRAUSE STEPHAN – w latach 1537–1538 był pierwszym pastorem ewangelicznym w kościele parafialnym w Krośnie Odrzańskim. Wcześniej był katolickim duchownym. W 1537 roku zawarł związek małżeński. W 1538 roku opuścił parafię i w różnych miejscowościach księstwa głosił nową ewangelię. Zmarł w roku 1573 roku (II.621).
- KREEN PAUL (Green), mgr – w latach 1542–1544 był archidiakonem przy kościele parafialnym w Krośnie. Uległ rekatolicyzacji (II.637).
- KRÜGER BARTHOLOMÄUS – pochodził z Gubina, studiował w Lipsku; od roku 1655 do śmierci w roku 1712 był pastorem w Wężyskach. Był ojcem bliźniąt → Johanna Christiana Krügera i → Martina Friedricha Krügera (II.677).
- KRÜGER GEORG FRIEDRICH – urodził się w 1712 roku w Wężyskach, syn → Martina Friedricha Krügera; studiował w Jenie i Halle, od 1747 roku zastępował ojca, parafię przejął w 1752 roku i kierował nią do śmierci w roku 1774 (II.678).
- KRÜGER JOHANN CHRISTIAN, mgr – urodził się w 1677 roku w Wężyskach; w latach 1699–1702 zastępował → Johanna Nikolai juniora w Janiszowicach, od roku 1706 do śmierci w roku 1751 był pastorem w Budziechowie. Syn → Bartholomäusa Krügera (II.676, 678, 679).

⁴⁶Chodzi prawdopodobnie o miejscowość Starzydło (Starziddelsee); S. R o s p o n d, *op. cit.*, t. 1, s. 310.

- KRÜGER MARTIN FRIEDRICH – urodził się w Wężyskach w 1677 roku, był synem → Bartholomäusa Krügera; od 1699 roku zastępował ojca, a od 1712 kierował parafią w Wężyskach do śmierci w roku 1752. Ojciec → Georga Friedricha Krügera (II.678).
- KRÜGER SIEGISMUND FRIEDRICH – urodził się w 1720 roku w Wężyskach, był synem pastora → Martina Friedricha Krügera; studiował w Halle; od 1757 roku był pastorem w Dąbiu (II.664).
- KRÜGER THOMAS – zw. Jagoda, pochodził z Bobrowic, w latach 1627–1639 był pastorem w Gryźynie, od 1641 roku do śmierci w roku 1646 w Budachowie (II.658, 660).
- KUHNE SIMON – pochodził z Frankfurtu; w roku 1527, będąc plebanem w Lubsku, wziął ślub i opowiedział się po stronie reformacji. W latach 1535–1537 był diakonem w kościele parafialnym w Krośnie, w 1537 roku powrócił do Lubska, gdzie był pastorem do 1541 roku. W latach 1541–1554 był pastorem w Czarnowie i Sarbii. W związku z chorobą zrezygnował ze stanowiska i wyjechał do Krosna, gdzie w podeszłym wieku zmarł (II.644, 678, 681–682).
- KÜSNER ERNST, mgr – pochodził z Lipska; od 1589 roku był pastorem w Gęstowicach, potem przeniósł się do Metschel (II.657).
- KÜSSÄUS GREGORIUS (Kussäus) – przed 1626 rokiem był pastorem w Maszewie (II.656).
- KWETONIUS SAMUEL – uciekinier z Węgier; w latach 1680–1683 był pastorem w Nietkowie, potem powrócił na Węgry (II.666).
- LANGE MICHAEL – pochodził z Krosna; od roku 1741 do śmierci był pastorem w Radnicy (II.649).
- LANKISCH PAUL GOTTFRIED – pochodził z Sulechowa; w latach 1754–1761 był pastorem w Budachowie. Zrezygnował z funkcji (II.658).
- LAURIS PETER (LAURISCIUS) – w latach 1575–1588 był pastorem w Maszewie. Podpisał *Formula concordia* (II.655).
- LEHMANN BALTHASAR – pochodził z Trzebuli; do 1655 roku był pastorem w Sycowicach, potem do śmierci w 1680 w Kosierzu. Prawdopodobnie był ojcem → Johanna Siegismunda Lehmana (II.660, 673).
- LEHMANN JOHANN SIEGISMUND – pochodził z Kosierza, był prawdopodobnie synem → Balthasara Lehmana; od roku 1706 był przez czas jakiś pastorem w Trzebulach, potem przeniósł się do Górzyna (II.673).
- LEHMANN PAUL – w końcu XVI lub początku XVII wieku był pastorem w Trzebulach (II.673).
- LEISCIUS CHRISTOPH – w latach 1617–1628 był pastorem w Wichowie koło Kozuchowa, w latach 1629–1630 w Nedeniz w Żagańskim⁴⁷, w latach 1630–1643 w Olbrachtowie koło Żar; od 1643 roku do śmierci w roku 1648 był pastorem w Lubsku (II.683).
- LEONHARDI – pochodził z Frankfurtu, nie znamy jego imienia; od 1727 roku był pastorem w Drzeniowie (II.657).
- LESCHKE DONATUS – pochodził z Beeskow w Marchii Środkowej; do 1571 roku był pastorem w Gęstowicach (II.657).
- LESCHKE ZAHARIAS – pochodził z Beeskow w Marchii Środkowej, na przełomie

⁴⁷Miejscowości o tej nazwie nie wykazują: S. Rospond (*op. cit.*), M. J. Batték, J. Szczepankiewicz (*op. cit.*), M. Choroś, Ł. Jarczak (*op. cit.*). Nie znajduje się też ona na mapie księstwa żagańskiego Johanna Georga Scheibnera z 1741 r. (*Żagań w historii Śląska „Les vues de Sagan”*, red. W. Bein i H. Szczegółka, Żagań 1997, s. 25). Być może chodzi tu o Mednitz (Miodnicę).

- XVI i XVII wieku był pastorem w Gęstowicach⁴⁸ (II.657).
- LEUCHTIGER NIKOLAUS – urodził się w roku 1547 w Starym Gorzowie jako syn tamtejszego pastora Nikolausa Leuchtigera. Uczęszczał do szkół w Bernau, Spandau i Miśni, a następnie studiował w Wittenberdze i Frankfurcie. W 1575 roku został rektorem szkoły ewangelickiej w Krośnie i prowadził jednocześnie bibliotekę kościelną. W 1577 roku objął rektorat w Spandau. Potem był pastorem w różnych miejscowościach, w tym także w Nowym Gorzowie w latach 1580–1583. W 1583 udał się do Wittenbergi, a potem w podróż po Europie. Umarł w 1612 roku w Osterburg w Starej Marchii. Leuchtiger był historykiem. Jego najważniejszym dziełem była *Marchia Brandenburgensi* wydana w 1594 roku w Wittenberdze i w 1729 roku w Gdańsku. Pisał oracje i poezje (II.651–652).
- LEUTLOF SAMUEL – pochodził z Zielonej Góry; od roku 1738 do śmierci w roku 1782 był pastorem w Drzonowie (II.668).
- LIEBIECHEN GOTTFRIED – pochodził z Kożuchowa; od 1681 roku do śmierci w 1730 roku był pastorem w Pomorsku⁴⁹ (II.622).
- LIEBICHEN GOTTFRIED – urodził się w Letnicy pod Zieloną Górą, był synem → Siegfrieda Liebichena, od 1674 roku zastępował go w parafii w Drzonowie, a 1691 roku przejął parafię i kierował nią do śmierci. W 1712 roku został przydany mu zastępca → mgr Christian Pechel (II.668).
- LIEBICHEN SIEGFRIED (Lübich) – w latach 1640–1654 był pastorem w Letnicy pod Zieloną Górą, od roku 1654 do śmierci 1691 roku w Drzonowie. Oj-
- ciec → Gottfrieda Liebichena (II.668, III.449).
- LIEZMANN MATHIAS – pochodził z Ruppin w Marchii Środkowej; od roku 1691 do śmierci w roku 1737 był pastorem w Lubsku (II.683).
- LINDEN JOHANN GOTTFRIED, zur – był pastorem i inspektorem w Straussbergu w Saksonii, gdy Fryderyk Wilhelm I w roku 1733 mianował go pastorem luterańskim w dotychczasowym kalwińskim kościele św. Andrzeja w Krośnie. Od 1740 roku w związku z podeszłym wiekiem zastępował go zięć → Johann Georg Hövel. Zmarł w 1748 roku (II.649).
- LOHDE JOHANN GEORG – urodził się w 1696 roku w Stargardzie pod Gubinem, studiował w Lipsku; w latach 1724–1775 był pastorem w Czetowicach. Zmarł w 1775 roku (II.655).
- LUBASCH GEORG CHRISTOPH – urodził się w 1716 roku w Pławiu, syn pastora → Johanna Lubascha; studiował w Halle i Jenie; w latach 1742–1748 był pastorem w Czerwieńsku, od 1748 roku w Pławiu (II.665, 667).
- LUBASCH JOHANN, mgr – urodził się w 1675 roku w Gubinie, studiował w Wittenberdze i Lipsku; od 1703 roku zastępował w Pławiu → Johanna Kannabäusa, od 1710 roku do śmierci w roku 1747 kierował parafią. Ojciec → Georga Lubascha (II.655).
- LUBASCH JOHANN GEORG – do śmierci w roku 1757 był pastorem w Trzebulach (II.673).
- LUBASCH JOHANN GOTTLÖB – urodził się w 1743 roku w Trzebulach, studiował we Frankfurcie; w 1771 roku został pastorem w Łagowie koło Krosna, a w 1774 w Ciemnicach; łączył obie funkcje (II.666, 667).

⁴⁸Prawdopodobnie syn → Donatusa Leschke.

⁴⁹G. Förster (*Analecta Freistadt*, Lissa 1751, s. 327) podaje, że G. Liebichen został pastorem w Drehna.

- LUCAS – był diakonem w kościele parafialnym w Krośnie i w roku 1529 opowiedział się za wolnością religijną (II.644).
- LUPANUS MARTIN – około 1577 roku był pastorem w Janiszowicach, podpisał wówczas *Formula concordia*. Pozostał tu prawdopodobnie do roku 1585 (II.675).
- M. PETER – wraz z → Joachimem Tielcke dzielił funkcję diakona w kościele parafialnym w Krośnie w latach 1559–1567 (II.644).
- MAGER – pochodził z Lub ska, w latach 1759–1762 był pastorem w Kosierz u. W związku ze złym wykonywaniem obowiązków został usunięty ze stanowiska (II.674).
- MÄRKISIUS JOHANN – w latach 1675–1681 był pastorem w Ciemnicach i 1681–1713 w Gęstowicach (II.657, 665).
- MÄRKISIUS JOHANN MARTIN – pochodził z Gęstowic, syn pastora → Johanna Märkisiusa; studiował we Frankfurcie, gdzie uzyskał stopień bakałarza; od 1713 roku był konrektorem szkoły w Krośnie, potem rektorem do 1722 roku. W latach 1722–1730 był pastorem w Bytnicy. Zmarł w 1730 roku (654, 659).
- MARTINI GEORG senior – urodził się w Szczawnie; był pastorem w Ciemnicach, a od roku 1631 do śmierci w 1632 w Dąbiu (II.664, 665).
- MARTINI GEORG junior – pochodził z Ciemnic, syn pastora → Georga Martini seniora; od roku 1642 do śmierci w roku 1673 był pastorem w Bytnicy (II.659).
- MARTINI MATHEUS – pochodził z Chociebuża; od roku 1684 do śmierci w roku 1706 był pastorem w Górzynie (II.675).
- MARTINI PETER – od 1584 roku do śmierci w roku 1608 był diakonem w Lubsku (II.685).
- MATERNE JOHANN – w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XVI wieku był pastorem w Drzeniowie. W 1577 roku podpisał *Formula concordia*. Zmarł na dżumę w latach osiemdziesiątych (II.657).
- MATHESIUS ABRAHAM – w latach 1642–1649 był pastorem w Pławiu (II.665).
- MATHEUS ADAM – w latach 1604–1614 był pastorem w Budziechowie, ale przebywał tu już od 1599 roku, być może jako zastępca → Andreasa Hauptsteina (II.679).
- MEISSNER HULDENREICH, mgr – urodził się w 1539 roku w Weppendorf w Nowej Marchii w rodzinie biednego rolnika. W wyniku powiązań rodzinnych został wysłany w dzieciństwie do Kożuchowa, gdzie uczęszczał do szkoły. W 1549 roku wyjechał do Norymbergi, gdzie uczęszczał do Egydien i Sebalder-Schule, w których pobierał nauki u mgra Joachima Hellera i mgra Georga Sella; przeżył tam dwukrotne oblężenie miasta przez margrabiego Albrechta w 1552 i 1553 roku. Następnie udał się do Annenbergu, skąd wypłoszony dżumą wyjechał do Freibergu i studiował u mgra Valeriusa Apellisa, mgra Fridricha Zörleri i teologa dra Hieronima Wellersa. W 1558 roku udał się na studia do Wittenbergi, gdzie znalazł się pod wpływem Filipa Melanchtona. Tam w 1563 roku uzyskał stopień magistra. Wkrótce po tym został zaproszony do Ambergu na posadę nauczyciela, ale nie chciano go wypuścić z Wittenbergi; został adiunktem tamtejszych filozofów. Podjął wówczas studia prawne u boku drów Johanna Schnedivinus a i Joachima von Beusta oraz teologiczne pod kierunkiem dra Paula Ebera. W 1569 roku margrabia Joachim Fryderyk zaprosił go jako pastora do parafii NMP w Jüterbock. Tu przebywał dwa lata, bowiem w 1571 roku wdowa po Janie brandenburskim Katarzyna wezwała go do Kostrzyna,

proponując posadę zamkowego pastora. Tam też został superintendentem. Stworzył nową ordynację dla podległej sobie diecezji i Kostrzyna. Wykorzystując jego autorytet, margrabia powierzył mu utworzenie gimnazjum w Krośnie. Jego przyjazd do Krosna zbiegł się ze śmiercią tutejszego pastora → Gregoriusa Willicha. Rada miejska postanawia przekazać mu parafię, ale Katarzyna sprzeciwiła się i mianowała krośnieńskim pastorem → Abrahama Bucholzera, który po jej śmierci w 1574 roku stracił stanowisko. Tym razem magistrat mianował Meissnera pastorem i funkcję tę sprawował on do śmierci w 1610 roku. Był dwukrotnie żonaty. Po raz pierwszy wziął ślub w Wittenberdze w 1563 roku z Barbarą Eilem, córką mieszczanina z Nienborfs. Miał z nią dwóch synów i sześć córek, z których większość zmarła we wczesnym dzieciństwie. Po raz drugi wziął ślub w Krośnie w 1586 roku z córką konsula Valentina Schafersa Urszulą. Z nią miał trzech synów (II.626–628).

MEISSNER EYRIAT – w latach sześćdziesiątych XVII wieku był pastorem w Drzeniowie (II.657).

MERCK SIMON – pochodził z Schweinfurtu; w latach 1537–1549 był diakonem w kościele parafialnym w Krośnie (II.644).

MESSERSCHMIDT SIMON (Machoeropoëus) – pochodził z Krosna; w latach 1568–1588 był archidiakonem w tutejszym kościele parafialnym. Zmarł w 1588 roku. Jego córka Anna była żoną → Huldenreicha Meissnera (II.637).

METIUS ALBINUS, mgr – pochodził z Żar; od roku 1582 do śmierci w roku 1602 był pastorem w Lubsku (II.682).

MEYER JOHANN (Schwabe) – od 1633 roku do śmierci w roku 1639 był pastorem w Czarnowie i Sarbii (II.678).

MEYER JOHANN, mgr – pochodził z Bawarii, podpisywał się *Jlaeno-Bavar.*

Związany był z Chociebużem. Studiował w Wittenberdze, gdzie słuchał wykładów Lutra i otrzymał stopień magistra. W latach 1545–1556 był rektorem w Chociebużu. W 1556 roku został archidiakonem, a w 1557 pastorem i superintendentem w Krośnie. W 1559 roku wrócił do Chociebuża, a w 1563 przeniósł się do Kostrzyna. Tam po 1570 roku ożenił się z córką mistrza zakonu joannitów Franza Neumanna (II.622).

MIKWITZ SAMUEL – pochodził z Fürstenbergu w Marchii Środkowej; od roku 1701 do śmierci w roku 1721 był pastorem w Bytnicy (II.659).

MÖLLER JOHANN – urodził się w Forst w 1628 roku; był rektorem i adiunktem pastora w Cremmen w Marchii. Od roku 1658 do śmierci w roku 1671 był pastorem w Lubsku. Jego synem był → Johann Joachim Möller (II.683).

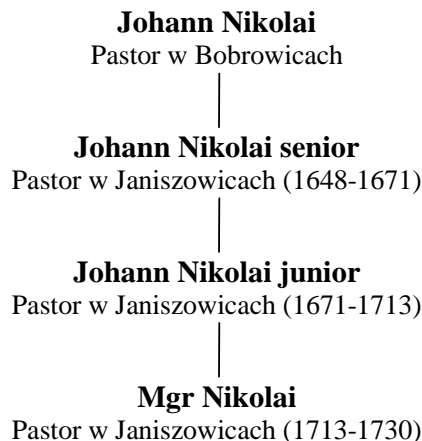
MÖLLER JOHANN JOACHIM, mgr – urodził się w 1659 roku w Lubsku w rodzinie pastora → Johanna Möllera. Kończył szkoły w Krośnie i Żytawie oraz uniwersytet w Lipsku, gdzie uzyskał stopień magistra. W latach 1689–1733 był archidiakonem w kościele parafialnym w Krośnie. Od 1729 roku z powodu postępującej choroby został mu przydany do pomocy drugi archidiakon → David Gottfried Klette. Zmarł w 1733 roku. Był autorem wielu pism teologicznych i historycznych, w tym *Annales Crosenenses*, *Annales Bero-linenses* i *Annales Sommerfeldenses*. Jego pisma publikowane były w Krośnie, Zgorzelcu, Budziszynie i Lipsku (II.642–644).

MUSÄUS SIMON, dr – pochodził z Vetschau w Łużycach. Szkołę kończył w Chociebużu, studiował we Frankfurcie i Wittenberdze. W 1547 roku z polecenia Filipa Melanchtona został nauczycielem greki w Norymberdze. W 1550

- roku był duchownym w Fürstenwalde, w latach 1551–1554 pełnił funkcję archidiakona w kościele parafialnym w Krośnie. W 1554 roku uzyskał stopień doktora na uniwersytecie w Wittenberdze. Potem był inspektorem i pastorem w kościele św. Elżbiety we Wrocławiu, który musiał opuścić, popadł bowiem w konflikt z radą miejską, stając w obronie biedoty, której domy chciano wyburzyć i postawić w ich miejscu nowoczesne budynki. Dalej jego kariera toczyła się wokół uniwersytetów i wielu stanowisk kościelnych w Niemczech (I.182–187; II.637).
- MÜLLER ADAM – od roku 1605 do śmierci w roku 1639 był pastorem w Lubogoszczy (II.655).
- MÜLLER ANDREAS – od 1627 roku był pastorem w Maszewie (II. 656).
- MÜLLER ANDREAS – pochodził z Chyżych koło Krosna; od roku 1627 do śmierci w roku 1639 był pastorem w kościele św. Andrzeja w Krośnie. W razie potrzeby zastępował superintendenta i inspektora w Krośnie (II.647).
- MÜLLER BERNHARD MATHIAS – urodził się w Adorf w Saksonii, studiował w Halle; od roku 1736 do śmierci w roku 1782 był pastorem w Bobrowicach (II.677).
- MÜLLER CHRISTIAN – od roku 1708 do śmierci w roku 1721 był pastorem w Ciemnicach. Ojciec → Georga Christiana Müllera (II.666).
- MÜLLER GEORG – pochodził z Peitz w Marchii Środkowej, w latach 1655–1659 był pastorem w Sycowicach i od 1659 roku do śmierci w 1698 roku w Dąbiu. Ze względu na chorobę i później starość został mu przydany jako zastępca syn → Johann Daniel Müller (II.660, 664).
- MÜLLER GEORG CHRISTLIEB – urodził się w 1714 roku w Ciemnicach, jego ojcem był pastor → Christian Müller; studiował w Halle; od 1756 roku do śmierci w roku 1766 był pastorem w Łagowie koło Krosna (II.667).
- MÜLLER JOACHIM – pochodził z Olszyna koło Żar; w latach 1560–1566 był archidiakonem w kościele parafialnym w Krośnie (II.637).
- MÜLLER JOHANN DANIEL – pochodził z Dąbia, syn → Georga Müllera; w związku z chorobą i podeszłym wiekiem ojca zastępował go w obowiązkach; w latach 1698–1711 był pastorem w Dąbiu (II.664).
- MÜLLER PHILIPP LEBERECHEIT – pochodził z Bobrowic; od roku 1715 do śmierci w 1733 był ostatnim kalwińskim pastorem w kościele św. Andrzeja w Krośnie (II.647).
- MYNGUS JOHANN ZACHARIAS – urodził się w Świebodzinie w 1634 roku. Kształcił się w Żarach i Krośnie, studiował w Wittenberdze. Był pastorem w Skibicach w Żagańskim. W związku z działalnością komisji redukcyjnej znalazł się w Drzonowie jako zastępca → Friedricha Reiche seniora w latach 1668–1671. W 1671 roku został pastorem w Krzystkowicach; zmarł w 1708 roku.
- N. CHRISTOPH – w latach 1557–1560 był archidiakonem w kościele parafialnym w Krośnie (II.637).
- N. HEINRICH PETER – od 1536 roku do śmierci w roku 1562 był pastorem w Bytnicy (II.659).
- N. HEINRICH WENZEL – około roku 1558 był pastorem w Nietkowicach (II.661).
- N. JOHANN – był pastorem w Łagowie koło Krosna, wcześniej wojskowym kapelanem (II.667).
- N. MARTIN – około 1555 roku był pastorem w Czarnowie i Sarbii (II.678).
- NATITUS GREGORIUS – pochodził z Peitz w Marchii Środkowej, w latach 1606–1620 był pastorem w Kosierzu (II.673).

- NEUMANN FRANZ, von – pochodził z Żagania i był najstarszym synem burmistrza. Karierę rozpoczął jako urzędnik i protegowany margrabiego Jana brandenburskiego; w latach 1537–1542 był rektorem szkoły ewangelickiej w Krośnie, a szczytem jego kariery było mianowanie go mistrzem zakonu joanitów w latach 1564–1569. Wówczas popadł w niełaskę u swego protektora i musiał ustąpić z funkcji. O pomoc zwracał się nawet do cesarza; uzyskał tyle, że otrzymał w dożywocie wsie Kłopot i Rąpice (II.651).
- NEUMANN JOHANN – pochodził z Żagania, od 1562 roku był pastorem w Bytnicy. Podpisał *Formula concordia* (II.659).
- NEWE BALTHASAR (Nevius) – pochodził z Lub ska, gdzie początkowo był kantorem; od 1590 roku był diakonem w Sulechowie i od 1591 roku pastorem w Kłępsku, od 1603 do śmierci w 1612 roku w Lubsku (II.682).
- NICĀUS ANDREAS, mgr – jego prawdziwe nazwisko brzmiało Nickisch. Urodził się w Krośnie w 1622 roku w rodzinie piekarza. Uczył się w szkołach w Krośnie, Gubinie i Köln nad Szprewą. W latach 1644–1646 studiował w Wittenberdze. Następnie był domowym nauczycielem u Abrahama von Löben w Głoguszu. W 1648 roku powrócił do Wittenbergi, by kontynuować studia. W roku 1648 został konrektorem gimnazjum w Krośnie, a w 1650 rektorem. W tym samym roku uzyskał też stopień magistra na uniwersytecie we Frankfurcie nad Odrą. W latach 1653–1683 był pastorem w Niekarzynie i Pałcku. W 1622 roku miał być pastorem w Sulechowie, jednak funkcję tę ostatecznie otrzymał mgr Kaspar Irmisch z Krosna⁵⁰. W latach 1682–1688 był archidiakonem w kościele parafialnym w Krośnie. Zmarł w 1688 roku. Jego żoną od 1652 roku była Margerita, córka archidiakona z Sulechowa mgra Stephana Hollsteinsa, z którą miał dwie córki i czterech synów. Jego pisma były publikowane w Wittenberdze w 1648 roku (II.642, 713).
- NIKOLAI JOHANN – ok. 1628 roku był pastorem w Bobrowicach. Prawdopodobnie ojciec Johanna Nikolai seniora z Janiszowic (II.677).
- NIKOLAI JOHANN junior – urodził się w Janiszowicach, syn → Johanna Nikolai seniora; od 1671 roku do śmierci w roku 1713 był pastorem w Janiszowicach. W związku z podeszłym wiekiem od roku 1699 miał zastępcę → mgra Johanna Christiana Krügera i od 1703 → mgra Nicolai (II.676).
- NIKOLAI JOHANN senior – pochodził z Bobrowic; od roku 1648 do śmierci w roku 1671 był pastorem w Janiszowicach. W 1660 roku wraz z → Gottfriedem Schneewisem odmówił wykonania rozkazu konsystorza konfirmowania w kościele św. Andrzeja w Krośnie kalwińskiego pastora → Christiana Nikolausa Koltwitsa. Ojciec → Johanna Nikolai juniora. Być może był synem → Johanna Nikolai z Bobrowic (II.655, 676).
- NIKOLAI, mgr – pochodził z Janiszowic, prawdopodobnie był synem → Johanna Nikolai juniora; w latach 1703–1713 był jego zastępcą i potem do śmierci w roku 1730 pastorem w Janiszowicach (II.676).
- NIPPIUS SIEGISMUND – urodził się w Zielonej Górze, był synem pastora Johanna Nippe; studiował we Frankfurcie, potem był pastorem w księstwie żagańskim; od roku 1654 do śmierci w 1666 był pastorem w Lipnie (II.671).
- NITZAG ALBINUS – w latach 1540–1555 był pastorem w Maszewie, później w Budachowie (II.655, 658).

⁵⁰S. J. Ehrhardt, II.690.

NOSCKIUS CHRISTOPH – pochodził ze Sławy; od 1673 roku był pastorem w Radnicy. Następny znany pastor objął funkcję w 1699 roku (II.649).

OCULUS JOHANN – w latach 1576–1589 był pastorem w Czetowicach i w latach 1589–1601 w Janiszowicach. Podpisał *Formula concordia*. Zmarł w 1601 roku (II.654, 675).

PAULI GOTTFRIED WILHELM, mgr – syn → Michaela Pauli; urodził się w Czepielowicach pod Brzegiem w 1686 roku. W latach 1716–1740 był diakonem, a w latach 1740–1759 archidiaconem w kościele parafialnym w Krośnie. Zmarł w 1759 roku (II.635, 638, 645).

PAULI MICHAEL – urodził się w 1651 roku w Brzegu, studiował we Frankfurcie. Początkowo był nauczycielem w Kłepsku u Sebastiana von Troschke. Od 1679 roku był pastorem w Czepielowicach i Wieszkowicach. W 1680 roku został pastorem w Oleśnicy, skąd w 1699 roku musiał wyjechać w związku z włączeniem tych dóbr do kamery cesarskiej. Udał się wówczas do Kro-

sna, gdzie został adiunktem w inspektoracie kościoła luterńskiego. W międzyczasie był duchownym w Prenzlau⁵¹. Po śmierci → Paula Gryphiusa przejął parafię i krośnieński inspektorat. Zmarł w 1723 roku. Ojciec → Gottfrieda Wilhelma Pauli (II.634–635).

PAULINI ABRAHAM – od roku 1593 był pastorem w Wężyskach; działał tu jeszcze w roku 1601 (II.677).

PAUZMANN VALENTIN – do 1595 roku był pastorem w Wysokiej (II.674).

PECHEL CHRISTIAN, mgr – od roku 1712 zastępował → Gottfrieda Liebichena w parafii w Drzonowie, a po jego śmierci do 1738 roku kierował nią samodzielnie. Zmarł w 1738 roku (II.668).

PEERLE CHRISTIAN GOTTFRIED – urodził się w 1749 roku w Beerbergu⁵² w księstwie jaworskim, studiował w Halle; od 1779 roku był pastorem w Gryżynie (II.660).

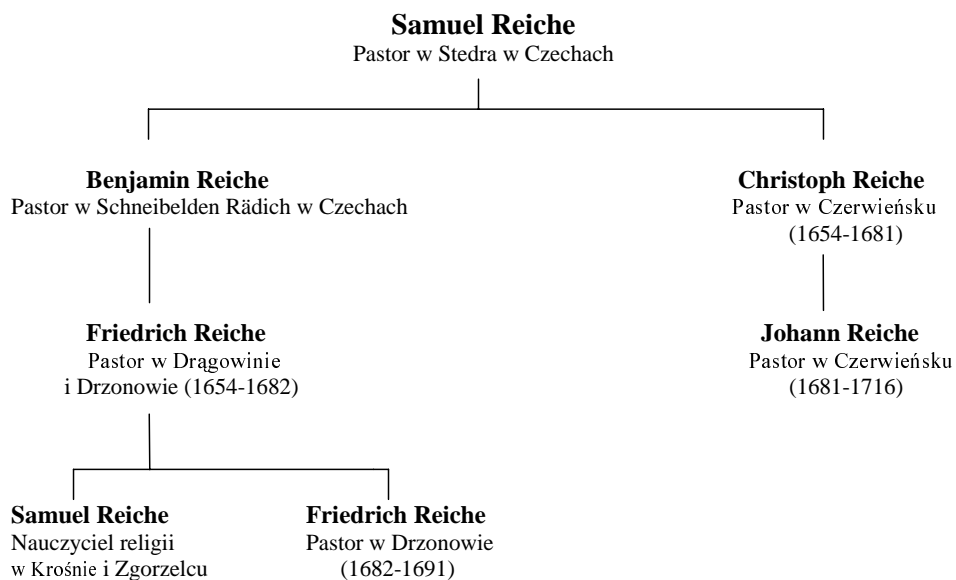
⁵¹Być może chodzi o Prenzlau w Marchii Środkowej.

⁵²Miejscowości o tej nazwie nie wykazują: S. Rospond (*op. cit.*), M. J. Battek, J. Szczepankiewicz (*op. cit.*), M. Choroś, Ł. Jarczak (*op. cit.*). Być może chodzi tu o Bersdorf (Targoszyn, dawniej Bartoszów).

- PETRÄUS JOHANN – pochodził z Seidenbergu⁵³; od roku 1622 do śmierci w roku 1640 był pastorem w Wysokiej (II.674).
- PETSCHER SIMON – pochodził z Krosna; w latach 1522–1558 był diakonem w tutejszym kościele parafialnym (II.644).
- PFUND GOTTLÖB BENJAMIN – urodził się w 1731 roku w Nietkowie, studiował we Frankfurcie i Halle; od 1771 roku zastępował ojca → Martina Gottloba Pfunda, a w 1774 przejął samodzielnie parafię w Nietkowie (II.666).
- PFUND MARTIN – pochodził ze Świebodzina; od 1692 roku do śmierci w 1730 roku był pastorem w Nietkowie. Od 1724 roku w związku z podeszłym wiekiem miał zastępcę, syna → Martina Gottloba Pfunda (II.666).
- PFUND MARTIN GOTTLÖB – urodził się w 1700 roku w Nietkowie, był synem pastora → Martina Pfunda; studiował w Lipsku; od 1724 roku zastępował ojca, a od 1730 do śmierci w roku 1774 był pastorem w Nietkowie. Od 1771 roku miał zastępcę, syna → Gottloba Benjamina Pfunda (II.666).
- PHILIPPI – pochodził z Krosna, w latach 1670–1680 był pastorem w Lubogoszczycy (II.655).
- PHRAZIUS BARTHOLOMÄUS – urodził się w Onolzbacher Galli; początkowo był duchownym w Kostrzynie i od 1541 roku do śmierci w roku 1582 pastorem w Lubsku (II.682).
- PIRSCHER JOHANN MELCHIOR – pochodził z Łagowa, był synem pastora → Tobiasza Pirschera; początkowo był pastorem w Ojczycach koło Świebodzina, później ojciec przekazał mu kościół w Łagowie, zatrzymując dla siebie Trzebule. Po jego śmierci J.M. Pirscher był pastorem w obu miejscowościach. Z Łagowa i Trzebuli przeniósł się do Boczowa (II.667).
- PIRSCHER TOBIAS – pochodził z Głogowa; od 1686 roku był pastorem w Łagowie pod Krosnem i jednocześnie w Trzebulach. Ojciec → Johanna Melchiora Pirschera (II.667, 673).
- PLARR AMBROSIUS (Platerus, Plarus, Blarr), mgr – urodził się w 1552 roku w Kostrzynie, studiował w Wittenberdze i we Frankfurcie; w latach 1579–1586 był diakonem w kościele parafialnym w Krośnie, a w latach 1588–1600 pastorem w Sulechowie. Umarł w 1600 roku na dżumę. Był żonaty z Urszulą z domu Krampitzin, z którą miał czworo dzieci, spośród których ojca przeżyło dwoje – syn i córka. Pisał poezje (II.644, 691).
- PLOCKIUS MATHEUS – od roku 1646 do śmierci w roku 1666 był pastorem w Budachowie (II.658).
- POHL – od roku 1780 był pastorem w Trzebulach (II.673).
- POHL ADAM – urodził się w 1717 roku w Pietrzykowie koło Lipinek Łużyckich, studiował w Wittenberdze; do 1775 roku był rektorem w Lubsku, później do śmierci w roku 1780 pastorem w Wężyskach (II.678).
- POLONUS BALTHAZAR (Pohl) – od roku 1602 do śmierci w roku 1617 był pastorem w Gryżynie (II.659).
- POLONUS SIEGISMUND (Pohl) – pochodził z Gryżyny; w latach 1681–1688 był pastorem w Ciemnicach (II.665).
- PORANZ JOHANN – około 1563 roku był pastorem w kościele św. Andrzeja w Krośnie (II.646).
- PRÄTORIUS GEORG – pochodził z Krosna; w latach 1592–1612 był pastorem w Nietkowie (II.666).
- PRÄTORIUS JOHANN, mgr – pochodził ze Świdnicy; w latach 1571–1579 był diakonem w kościele parafialnym w Krośnie. Podpisał *Formula concordia* (II.644).

⁵³Być może chodzi o Piaskowiec koło Kętrzyna.

- PRÄTORIUS PETER – pochodził z Bytnicy, w latach siedemdziesiątych XVI wieku był pastorem w Budachowie. W 1577 roku podpisał *Formula concordia* (II.658).
- PRENZLOW FRIEDRICH – w początkach XVIII wieku był pastorem w Drzeniewie (II.657).
- PRENZLOW GOTTFRIED, mgr – pochodził z Drzeniewa; syn → Friedricha Prenzlowa, do śmierci w 1726 roku był pastorem w Drzeniewie (II.657).
- PROTZEN VALENTIN – urodził się w 1692 roku jako pierwszy syn kupca w Neu-Ruppin. Kształcił się w Neu Ruppin, Freienwalde i w Graue Kloster w Berlinie. Następnie pogłębiał swoją wiedzę teologiczną w Lipsku, gdzie z powodu wysokiego wzrostu został wciągnięty do wojska. Przez kilka lat był nauczycielem domowym u rodziny von Kröchern, potem krótko studiował w Halle, by ponownie zostać nauczycielem domowym u kapelana w Berlinie. W 1722 roku sam został kapelanem przy regimencie w Goltz, a w 1728 roku pastorem w Charlottenburgu. W latach 1732–1743 był pastorem i superintendentem w Krośnie, skąd przeniósł się na stanowisko pastora w kościele św. Jakuba w Szczecinie i dyrektora szkoły ministerialnej. Zmarł w 1772 roku (II.636).
- PRÜFER MARTIN – pochodził z Lubka; od 1656 roku był diakonem w Lubku, potem przeniósł się do Wiciny i od roku 1674 do śmierci w roku 1696 był pastorem w Bytnicy (II.659, 685).
- PUCHE – pochodził z Krosna, w tamtejszej szkole uzyskał stopień bakałarza; w połowie XVIII wieku był pastorem w Drzeniewie (II.657).
- PUCHNER AUGUSTIN – w latach 1634–1639 był rektorem szkoły ewangelickiej w Krośnie (II.652).
- PUDOR ALEXANDER – pochodził z Budziechowa; od roku 1628 do śmierci w 1631 roku był pastorem w Drzonowie. Prawdopodobnie był synem → Melchiora Pudora (II.668).
- PUDOR JOHANN – w latach 1642–1660 był pastorem w Budziechowie. Syn → Melchiora Pudora (II.679).
- PUDOR MELCHIOR – w latach 1614–1642 był pastorem w Budziechowie. Ojciec Johanna Pudora i prawdopodobnie → Alexandra Pudora (II.679).
- PUDOR THOMAS – od 1575 roku był pastorem w Sycowicach; podpisał *Formula concordia*. Umarł w 1602 roku (II.660).
- RADTKE MICHAEL – pochodził z Pomorza; od roku 1699 do śmierci w roku 1740 był pastorem w Radnicy (II.649).
- REICH JOHANN JOSEPH, mgr – urodził się w 1717 roku w Czernej w księstwie żagańskim, studiował w Wittenberdze, gdzie uzyskał stopień magistra; w latach 1747–1767 był pastorem w Kottowicach i od 1767 roku w Górzynie (II.675).
- REICHE ABRAHAM – w latach 1596–1600 był pastorem w Wysokiej. Prawdopodobnie ojciec → Bartholomäusa Reiche (II.674).
- REICHE BARTHOLOMÄUS – prawdopodobnie syn → Abrahama Reiche; w latach 1600–1621 był pastorem w Wysokiej (II.674).
- REICHE CHRISTOPH – pochodził z Dragowiny w księstwie żagańskim, do 1654 roku był pastorem w Zagórzcu; wówczas musiał uciekać ze Śląska. W 1654 roku został pastorem w kościele granicznym w Czerwieńsku i funkcję tę pełnił do śmierci w 1681 roku. Ojciec pastora → Johanna Reiche (II.667).
- REICHE FRIEDRICH junior – urodził się w 1658 roku w Dragowinie w księstwie żagańskim, syn → Friedricha Reiche seniora; kształcił się w Żarach, Krośnie i Zgorzelcu, studiował w Lipsku; od roku 1682 do śmierci w roku 1691 był pastorem w kościele granicznym w Drzonowie (II.670–671).

REICHE FRIEDRICH senior – urodził się w Czechach w Scheibelden–Rädich w rodzinie pastora. Studiował w Wittenberdze, potem był pastorem w Drągowinie w księstwie żagańskim i w Przybymierzu koło Kozuchowa; powrócił do Drągowiny, skąd trzykrotnie musiał uciekać, po raz ostatni w 1668 roku na mocy decyzji komisji redukcyjnej. Jednocześnie był organizatorem w Drzonowie-folwarku kościoła granicznego, w którym był pastorem od roku 1654 do śmierci w roku 1681. Jego synowie: Samuel Reiche i → Friedrich Reiche byli także pastorami. W latach 1668–1671 miał przydanego zastępcę → mgr Johanna Zachariasasa Myngusa (II.669).

REICHE JOHANN – urodził się przed 1654 rokiem w Zagórzcu, syn pastora → Christoph Reiche; od 1681 roku śmierci w 1716 roku był pastorem

w kościele granicznym w Czerwieńsku. Jego kazania zostały wydane w Krośnie w 1691 roku (II.667).

REICHENBACH MARTIN – pochodził z Zwikau; do roku 1600 był pastorem w Lubogoszczy. Funkcję objął najwcześniej po 1574 roku (II.655).

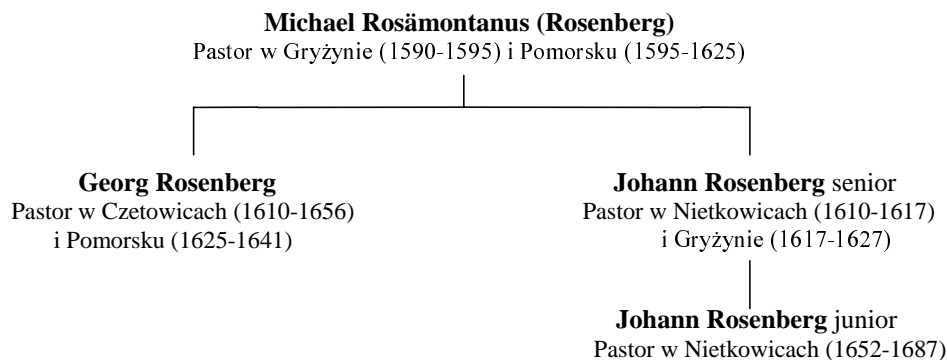
REUTER JOHANN – do śmierci w 1639 roku był pastorem w Gęstowicach (II.657).

REYFELD ADOLPH AMBROSIUS HERMANN – urodził się w 1725 roku w Rzepinie, studiował w Halle i we Frankfurcie; od 1748 roku był pastorem w kościele w Czerwieńsku (II.667).

RODE BERNHARD – do śmierci w roku 1568 był diakonem w Lubsku (II.684).

ROMCKE JOHANN (Rhomcke) senior – w latach 1609–1613 był pastorem w Dąbiu i w latach 1613–1619 w Górzynie. Ojciec → Johanna Romcke juniora⁵⁴ (II.664, 673).

⁵⁴S. J. E h r h a r d t (II.664, 673) jest tutaj niekonsekwentny. Według cytowanego przez niego *Catalogus Pastorum hujus loci...* Romcke był pastorem w Dąbiu około 1609 r. Jednocześnie w swoim wykazie pastorów w Górzynie nazwisko Romcke opatruje informacją, że przybył tu z Dąbia, datując przy tym czas sprawowania przez niego funkcji w tej wsi na XVI w. Wydaje się, że pastorów w Dąbiu i Górzynie należy utożsamiać i zmienić daty pracy w Górzynie.

ROMCKE JOHANN junior – pochodził z Dąbia, syn → Johanna Romcke seniora; w latach 1613–1631 był pastorem w Dąbiu (II.664).

ROSÄMONTANUS MICHAEL (Rosenberg) – w latach 1590–1595 był pastorem w Gryźynie i latach 1595–1625 w Pomorsku. Zmarł w roku 1625 (II.659, 662).

ROSENBERG GEORG – pochodził z Pomorska; od roku 1610 do śmierci w roku 1626 był pastorem w Czetowicach (II.654).

ROSENBERG JOHANN junior – urodził się w Nietkowicach, syn → Johanna Rosenberga seniora; w latach 1652–1687 był pastorem w Nietkowicach (II.661).

ROSENBERG JOHANN senior – urodził się w Gryźynie, syn pastora → Michaela Rosämontanusa; w latach 1610–1617 był pastorem w Nietkowicach, 1617–1627 w Gryźynie i w latach 1625–1641 w Pomorsku. Ojciec → Johanna Rosenberga juniora (II.660, 661, 662).

RÖSLER RUDOLPH FRIEDRICH, mgr – urodził się w 1753 roku w Wierzchnie pod Gubinem, studiował w Wittenberdze; w 1778 roku został rektorem w Świdwinie pod Białogardem, od

1780 roku był pastorem w Wężyskach (II.678).

ROTHER GOTTFRIED – urodził się w Stypulowie pod Koźuchowem. Jego ojciec Joachim Rothe był pastorem w Solnikach. Pierwsze nauki odebrał od ojca, potem uczęszczał do szkoły w Nowym Miasteczku i w Lesznie, gdzie znalazł się wśród uczniów Jana Amosa Komenskigo, ponadto uczęszczał do szkół we Wschowie i przy kościele św. Marii Magdaleny we Wrocławiu. Studiował we Frankfurcie. W 1650 roku został nauczycielem w Koźuchowie, ale w związku z redukcjami został zdymisjonowany w 1654 roku. Wówczas powołano go do Krosna na stanowisko konrektora, a w 1663 roku na stanowisko rektora, które sprawował do śmierci w 1695 roku. Jego pisma teologiczne i poezje były drukowane⁵⁵ (II.653–654).

RUBEN URBAN – od 1573 roku był diakonem w Lubsku (II.684).

RÜDEL ANDREAS – do 1580 roku był pastorem w Korzycowie (II.656).

SANGERHAUSEN JOHANN⁵⁶, mgr – pochodził z Frankfurtu; w latach 1566–1571

⁵⁵Por. G. Förster, *op. cit.*, s. 350–352.

⁵⁶S.J. Ehrhardt nie utożsamia Johanna Sangerhausena archidiacona i Johanna Sangerhausena pastora w kościele św. Andrzeja, wydaje się jednak, że jest to ta sama osoba.

- był archidiaconem w kościele parafialnym w Krośnie. Zmarł w 1571 roku. W ostatnich latach musiał ciężko chorować, bowiem już od 1568 roku w Krośnie działał drugi archidiacon → S. Messerschmidt. Jednocześnie około 1568 roku pełnił on funkcję pastora w kościele św. Andrzeja (II.637).
- SCHEIBNER HIERONIMUS – od 1581 roku był pastorem w Korczycowie. Podpisał *Formula concordia* (II.656).
- SCHELACHIUS JOHANN – urodził się w Krośnie, studiował w Wittenberdze. W latach 1602–1609 był pastorem w Janiszowicach i w latach 1609–1625 archidiaconem w kościele parafialnym w Krośnie. Zmarł w roku 1625. W 1611 roku opublikował we Frankfurcie swoje kazania (II.638, 675).
- SCHELACHIUS JOHANNES – pochodził z Krosna, syn archidiacona → Johanna Schelachiusa; w latach 1644–1657 był pastorem w Dąbiu (II.644).
- SCHELTZ FRIEDRICH GOTTLOB – urodził się w 1750 roku w Pietrzykowie koło Żar, był synem pastora, znajomego → Martina Jockischa. Początkowo był zastępcą pastora w Jasieniu⁵⁷. Od 1781 roku był diaconem w Lubsku (II.685).
- SCHERZ GREGORIUS – ok. roku 1574 był pastorem w Górzynie. W 1577 roku podpisał *Formula concordia* (II.675).
- SCHILLER CHRISTOPH – pochodził z Krosna; od 1685 roku był pastorem w Bobrowicach (II.677).
- SCHILLING JOHANN – około roku 1577 był pastorem w Trzebulach, podpisał wówczas *Formula concordia* (II.672).
- SCHIRMER JOHANN JOACHIM – urodził się w 1688 roku w Zielonej Górze, do szkoły uczęszczał w Lubaniu, studiował w Lipsku; w latach 1717–1742 był pastorem w kościele granicznym w Czerwieńsku; w 1742 roku powrócił do Zielonej Góry, gdzie zmarł w 1753 roku (II.667).
- SCHMESCHKE LAURENTIUS – pochodził z Krosna; w latach 1590–1627 był diaconem w kościele parafialnym w Krośnie. Zmarł w roku 1627 (II.644).
- SCHMIDT JOHANN – pochodził ze Schloppa w Polsce⁵⁸; od roku 1681 do śmierci w roku 1703 był pastorem w Lubogoszczy (II.655).
- SCHMOLLIUS GEORG (Schmolling) – w końcu XVI wieku był pastorem w Drzeniowie, w latach 1601–1604 w Lubogoszczy i w latach wojny trzydziestoletniej w Sądowie (II.655, 657).
- SCHNEEWEIS GOTTFRIED – pochodził z Bytomia; od roku 1640 do śmierci w 1669 był pastorem w Lubogoszczy. W 1660 roku wraz → Johannem Nikolai odmówił rozkazowi elektora introdukcji w kościele św. Andrzeja w Krośnie pierwszego kalwińskiego duchownego → Christiana Nikolausa Koltwiza (II.655).
- SCHNEIDER GEORGE – pochodził z Gubina; od roku 1682 do śmierci w roku 1690 był pastorem w Lubsku (II.683).
- SCHÖNBORN MARTIN – pochodził z Sulechowa; do 1694 roku był pastorem w Gądkowie Małym, a od 1694 roku do śmierci w roku 1716 w Czetowicach (II.655).
- SCHRAMM CHRISTIAN GOTTLIEB – urodził się w 1733 roku w Drezdenku, gdzie jego ojciec Christian Georg Schramm

⁵⁷Zgodnie z zestawieniem S.J. Ehrhardta Jasień należał do parafii w Budziechowie. Ehrhardt nie wspomina też o tym, by znajdował się tam kościół filialny. Kościół został tam jednak zbudowany w latach 1733–1734 (S. Kowalski, *op. cit.*, s. 92) i prawdopodobnie przy nim Scheltz pełnił swoje obowiązki.

⁵⁸Okolice Kwidzyna.

- był archidiakonem. Studiował w Halle; w latach 1763–1766 był konrektorem gimnazjum w Drezdenku, a od 1766 roku sprawował funkcję diakona w kościele parafialnym w Krośnie (II.645).
- SCHRAMM JAKOB, mgr – urodził się w Gubinie; w latach 1626–1631 był archidiakonem w kościele parafialnym w Krośnie. Z powodu dżumy opuścił miasto i udał się do Gubina, nie udało mu się jednak uciec przed chorobą, bo w tym samym roku zmarł (II.638).
- SCHREIBER JOHANN GEORG – urodził się w Długiem koło Szprotawy; kształcił się w Kozuchowie i Chociebużu. Był nauczycielem domowym w Głogowie, w latach 1767–1770 pastorem w Łagowie pod Krosnem, później w Pielgrzymowie pod Lubinem (II.667; IV.682–683).
- SCHULZE CHRISTOPH – był pastorem w Gryźynie po 1560 roku (II.659).
- SCHULZE GOTTFRIED – pochodził z Zerbst w Starej Marchii; w latach 1720–1730 był kalwińskim pastorem w kaplicy zamkowej w Krośnie. Zmarł w 1730 roku. Jego syn Ernst August był doktorem teologii i profesorem na uniwersytecie we Frankfurcie (II.645).
- SCHULZE GOTTHILF HEINRICH – urodził się w 1702 roku w Gryźynie, syn pastora → Johanna Christoph Schulte; studiował w Lipsku i Halle, od 1729 roku zastępował ojca; w 1731 roku został pastorem w Bytnicy, gdzie zmarł w 1777 roku (II.659).
- SCHULZE JOHANN CHRISTOPH – pochodził z Beeskow w Marchii Środkowej; od roku 1692 do śmierci w roku 1737 był pastorem w Gryźynie. W latach 1729–1731 w obowiązkach wspomagał go syn → Gotthilf Heinrich Schulte (II.660).
- SCHULZE MICHAEL – urodził się w Świebodzinie w 1689, jego ojciec był urzędnikiem sądowym; od 1722 roku do śmierci w 1770 był pastorem w Ciemicach (II.666).
- SCHULZE STEPHAN – zaraz po wprowadzeniu reformacji w Brandenburgii został pastorem w Nowym Zagorze (II.663).
- SCHWARZ JOHANN – pochodził z Rąpic; od roku 1595 do śmierci w roku 1612 był pastorem w Korzcycowie (II.656).
- SCULTETUS ABRAHAM – pochodził z Bytomia, syn tamtejszego diakona Abrahama Scultetusa; od 1653 roku do śmierci w roku 1700 był pastorem w Czarnowie i Sarbii (II.678).
- SCULTETUS JOHANNES – pochodził z Krosna; w latach 1617–1641 był pastorem w Sycowicach (II.660).
- SCULTETUS JONAS – pochodził ze Szprotawy; od roku 1643 do śmierci w roku 1647 był pastorem w Kosierzu (II.673).
- SCULTETUS PETRUS⁵⁹, mgr – w latach 1620–1631 był rektorem szkoły ewangelickiej w Krośnie (II.650).
- SEIDEL GEORG CHRISTOPH, mgr – w latach 1690–1697 był pastorem w Budachowie i 1697–1700 w Bytnicy. Zmarł w 1700 roku (II.658, 659).
- SIMULA BENEDIKT – w latach 1564–1565 był pastorem w Lubogoszczy, w latach 1565–1570 w Wężyskach, w latach 1570–1572 w Bobrowicach i w latach 1672–1614 w kościele św. Andrzeja w Krośnie. Zmarł w 1614 roku (II.647, 655, 677).
- SIMULA GREGORIUS – od roku 1614 do śmierci w 1626 roku był pastorem w kościele św. Andrzeja w Krośnie⁶⁰ (II.647).

⁵⁹Wymieniony tu Petrus Scultetus nie jest identyczny z Petrussem Scultetusem Wolano, pastorem w Nowym Miasteczku i Wołowie na Śląsku.

⁶⁰Prawdopodobnie był synem Benediktusa Simuli.

- SPANGENBERG DANIEL FRIEDRICH – pochodził z Berlina, studiował w Halle; od 1752 roku do śmierci w roku 1766 był pastorem w Pomorsku (II.622).
- STECHER CHRISTIAN – urodził się w 1706 roku w Stargardzie i tam kończył szkołę; studiował w Jenie. W latach 1736–1740 był pastorem we wsiach w okolicach Stargardu⁶¹. Od roku 1740 był diakonem w Krośnie, a od 1760 archidiakonem (II.644).
- STEIN JOHANN – pochodził z Krosna; od roku 1612 do śmierci w 1631 roku był pastorem w Korczycowie (II.656).
- STEIN JOHANN CHRISTOPH – urodził się w 1726 roku w Krośnie, studiował w Halle; do 1767 roku był pastorem w Drzeniowie, potem w Korczycowie (II.656, 657).
- STEINBACH GEORG – pochodził z Gubina; od roku 1656 do śmierci w roku 1697 był pastorem w Wysokiej. Ojciec → Martina Steibacha (II.674).
- STEINBACH MARTIN – pochodził z Wysokiej, syn → Georga Steinbacha; od 1697 roku do śmierci w roku 1733 był pastorem w Wysokiej (II.674).
- STOCK⁶² – po 1730 roku był pastorem w Górzynie (II.675).
- STOCK⁶³ – od początków XVIII wieku do 1742 roku był pastorem w kościele granicznym w Drzonowie (II.669).
- STOLTZHAGEN KASPAR – w latach 1640–1652 był pastorem w Czarnowie i Sarbii (II.678).
- STOSCH KARL FRIEDRICH – urodził się w 1746 roku w Linow w Marchii Środkowej. Studiował we Frankfurcie. Był inspektorem w gimnazjum Joachimsthal w Berlinie, w 1777 roku pastorem w Poczdamie i 1778 w Hervorden; od 1779 roku był kalwińskim pastorem w kaplicy zamkowej w Krośnie (II.645).
- STYMMELIUS CHRISTOPH, dr – urodził się w 1525 roku we Frankfurcie nad Odrą. Studiował we Frankfurcie i Wittenberdze. W 1550 roku został rektorem w Beskau, a w 1552 roku otrzymał posadę nadwornego pastora u Joachima von Schulenburg w Lübbenau. W latach 1554–1556 był archidiakonem w kościele parafialnym w Krośnie. W 1554 roku uzyskał stopień doktora teologii na uniwersytecie we Frankfurcie nad Odrą. W 1556 roku został pastorem w kolegiacie Matki Boskiej w Szczecinie i profesorem teologii w tamtejszym gimnazjum. Tam napisał porządek kościelny i brał udział w imieniu księcia w konwencie w Naumburgu. W 1566 roku został superintendentem w Merseburgu, ale już w następnym roku powrócił do Szczecina, gdzie objął dotychczasowe funkcje. Zmarł w 1588 roku. Był autorem wielu pism (II.640–641).
- SUPANUS JOHANN – pochodził z Calow⁶⁴; w połowie XVII wieku był pastorem w Maszewie (II.656).
- TAMMENDORF PAUL – pochodził z Krosna; od 1542 roku był pastorem w Korczycowie (II.656).
- TCHERNACK MARTIN, mgr – w latach 1548–1551 był archidiakonem w kościele parafialnym w Krośnie (II.637).
- TEICHMANN CHRISTIAN LUDWIG – pochodził z Pomorza; po śmierci → Michaela Lange objął funkcję pastora

⁶¹S.J. Ehrhardt podaje niezidentyfikowane nazwy: *Clempine* i *Lienow*.

⁶²Patrz przypis następny.

⁶³Być może obie te postaci można utożsamiać, przemawiałaby za tym niezajomość imienia w obu wypadkach i ten sam okres działalności, z drugiej jednak strony okres pracy w Górzynie odpowiada w przybliżeniu okresowi pracy w Drzonowie, co przemawia przeciw takiemu utożsamieniu.

⁶⁴Być może chodzi o Kalau w Łużycach.

- w kościele w Radnicy, którą pełnił do 1767 roku, potem do roku 1773 był pastorem w Drzeniowie, gdzie zmarł (II.649, 657).
- TERTOR ELIAS – pochodził z Kurowa Wielkiego pod Głogowem; w latach 1653–1663 był rektorem szkoły ewangelickiej w Krośnie (II.651).
- TEUCHERT SAMUEL LUDWIG – pochodził z Sulechowa; w latach 1768–1776 był konrektorem szkoły ewangelickiej w Krośnie, w latach 1776–1781 pastorem w Czetowicach, a potem w Sycowicach (II.654, 655, 660).
- THIELE JONAS (Thilenus) – około 1607 roku był pastorem w Drzonowie (II.668).
- THULMEYER FRIEDRICH – pochodził z Berlina; w latach 1650–1676 był pierwszym kalwińskim pastorem w kaplicy zamkowej w Krośnie. Zmarł w 1676 roku (II.645).
- THULMEYER PAUL – pochodził z Berlina; od roku 1708 do śmierci w 1715 roku był kalwińskim pastorem w kościele św. Andrzeja w Krośnie (II.647).
- TIELCKE JOACHIM – wraz z → Peterem M. dzielił funkcję diakona w kościele parafialnym w Krośnie w latach 1559–1567 (II.644).
- TIETZE GEORG – pochodził z Zielonej Góry; od roku 1676 do śmierci w roku 1684 był pastorem w Gryżynie (II.660).
- TITIUS JOHANN – w latach 1670–1676 był pastorem w Drzeniowie (II.657).
- TITIUS PHILIPPE JAKOB – w latach 1707–1709 był pastorem w Górzynie; wcześniej pełnił tę funkcję w Lutolu pod Lubskiem (II.675).
- TRIEBSKORN DANIEL – około roku 1634 był pastorem w Trzebulach (II.673).
- TRIEBSKORN JOHANN – urodził się w Jeleniowie w księstwie głogowskim; od 1648 roku był pastorem w Drzeniowie (II.657).
- TROSCHEL FRIEDRICH JUSTUS – urodził się w 1744 roku w Berlinie w rodzinie pastora w Friedrichstadt. Studiował w Halle. W 1767 roku został pastorem i inspektorem dziecińca w Sulechowie, w 1778 roku pastorem w Krośnie (II.636–637).
- TSCHASCH FRANZ – do roku 1562 był pastorem w kościele św. Andrzeja w Krośnie. Nie wiadomo, kiedy objął tę funkcję, ale najpóźniej w 1544 roku. Zmarł 1562 roku (II.646).
- TSCHECHKE LORENZ – pochodził z Frankfurtu; po 1537 roku był pastorem w Drzonowie (II.668).
- TÜRCK THEODOR (Turcisius) – pochodził z Lubska; w latach 1661–1667 był pastorem w Czetowicach i od 1667 do śmierci w roku 1689 pastorem w Budachowie (II.654, 658).
- TURCKE MATHEUS – od roku 1695 do śmierci w roku 1727 był diakonem w Lubsku. W związku z podeszłym wiekiem miał zastępcę → Martina Jockischa (II.685).
- ULRICI MATHÄUS – w latach 1637–1645 był pastorem w Radnicy i w latach 1645–1675 w Ciemnicach. Zmarł w 1675 roku (II.649, 665).
- URBANI – w latach 1585–1589 był pastorem w Janiszowicach (II.675).
- URSINUS SIMON, mgr – w latach 1620–1628 był konrektorem szkoły ewangelickiej w Krośnie (II.654).
- VETTER JOHANN, mgr – urodził się w Sulechowie, tu pobierał pierwsze nauki, potem studiował we Frankfurcie,

⁶⁵Miejscowości o tej nazwie nie wymieniają: S. Rospond (*op. cit.*), M. J. Batték, J. Szczepankiewicz (*op. cit.*), M. Choroś, Ł. Jarczak (*op. cit.*). Nie wykazuje jej także mapa księstwa żagańskiego J.G. Schreiberera (*Żagań w historii...*, s. 25). Być może chodzi tu o Gorb (Gorzupię).

gdzie uzyskał stopień magistra. Początkowo był pastorem w Gurb w Żagańskim⁶⁵, skąd musiał uciekać w roku 1629 w czasie wojny trzydziestoletniej. Powrócił do rodzinnego miasta. W latach 1631–1635 był pastorem w Korczycowie. Potem wyjechał do Schweinert w Polsce⁶⁶. W 1641 roku wrócił do Sulechowa, gdzie został subdiakonem, a w 1645 roku rektorem, pełniąc jednocześnie dotychczasową funkcję. W związku z postępującą chorobą zrezygnował w 1652 z funkcji rektora i 1654 z funkcji subdiakona. Zmarł w 1656 roku. Był dwukrotnie żonaty. Nie miał dzieci (II.703).

VIURUS DANIEL – syn pastora Jeremita Viuri z Wartenbergu koło Milicza⁶⁷; od 1648 roku był pastorem w Pomorsku (II.662).

VOGELHAUPT NIKOLAUS – urodził się w Torgau w 1607 roku; jego ojciec był częstkowym szlachcicem, matka córką burmistrza Torgau. W wieku dziesięciu lat został osierocony przez ojca. Edukację rozpoczął od szkoły w Torgau, a od 1622 roku był alumnem w szkole krajowej w Grima. W 1627 roku podjął studia w Wittenberdze jako stypendysta kurfürsta i miasta Torgau. Studiował teologię u doktorów Balduina, Meissnera, Martiniego, Røbena, Lysera i Hülsemanna. W latach 1632–1636 był nauczycielem Ferdynanda i Joachima von Bibersteinów w Forst i Brodach. W latach 1637–1643 nauczał dzieci kurfürsta Joachima Fryderyka, od którego w 1639 roku otrzymał posadę rektora w Krośnie i od 1641 roku w Gubinie. W 1643 roku powrócił na dawną posadę do Krośna. Rozbudował wówczas krośnieńskie gimnazjum. W 1645 roku zo-

stał archidiakonem i wicesuperintendentem, a w 1648 roku otrzymał pastorat i superintendenturę. Odnowił wówczas kościół, budując m.in. nowe organy. Zmarł w 1682 roku. Był żonaty z Marią von Haugwitz, nie miał dzieci. Był autorem wielu pism (II.631–633).

VOITUS GEORG – urodził się w Lesznie. Od 1671 roku był zastępcą chorego → Christiana Nikolausa Koltwitsza, a od roku 1672 do śmierci w 1674 roku samodzielnym pastorem kalwińskim w kościele św. Andrzeja w Krośnie (II.648).

VOLKMANN PAUL, dr – urodził się w 1669 roku w Bremie, studiował teologię na uniwersytetach holenderskich. W latach 1694–1700 był rektorem w szkole fryderycjańskiej we Frankfurcie, a w latach 1701–1707 kalwińskim pastorem w kościele św. Andrzeja w Krośnie. W 1706 roku uzyskał stopień doktora na uniwersytecie we Frankfurcie. W 1707 roku został rektorem w gimnazjum Joachimsthal w Berlinie. Tu zmarł w 1722 roku. Jego pisma teologiczne ukazały się drukiem (II.648).

VOLZIUS HEINRICH – uciekinier z pomorskiego Rysso⁶⁸; od roku 1661 do śmierci w roku 1705 był pastorem w Budziechowie (II.679).

VOSS CHRISTIAN FRIEDRICH – urodził się w 1718 roku w Tauche koło Beeskow w Marchii Środkowej. W 1743 roku został diakonem, a w 1751 pastorem w Lubsku. Jego pisma były drukowane (II.684).

VOSSIUS – przed rokiem 1766 był pastorem w Górzynie (II.675).

WAGNER JOHANN – od roku 1609 do śmierci w roku 1640 był pastorem w Bytnicy (II.659).

⁶⁶Miejscowość niezidentyfikowana.

⁶⁷Miejscowości o tej nazwie nie wykazują: S. Rospond (*op. cit.*), M. J. Battek, J. Szczepankiewicz (*op. cit.*), M. Choroś, Ł. Jarczak (*op. cit.*).

⁶⁸Miejscowość niezidentyfikowana.

- WARMBORN CHRISTIAN – od 1682 roku był pastorem w Drzeniowie; przed 1695 rokiem przeniósł się do Gądkowa Wielkiego (II.657).
- WEISHAUP T JOHANN FRIEDRICH – urodził się w 1734 roku w Bojanowie, studiował w Halle; od 1762 roku był pastorem w Budachowie.(II.658).
- WENDLAUF MELCHIOR (Windlauf) – od 1595 roku do śmierci w roku 1601 był pastorem w Gryźynie (II.659).
- WERNICÄUS JAKOBUS – od roku 1641 do śmierci w roku 1642 był pastorem w Dąbiu (II.664).
- WERNICÄUS STANISLAUS, mgr – pochodził z Ruppin, w latach 1571–1589 był pastorem w Gęstowicach, gdzie w roku 1577 podpisał *Formula concordia*. W latach 1589–1608 był archidiaconem w kościele parafialnym w Krośnie. Zmarł w 1608 roku (II.638, 657).
- WESENFELD STEPHAN ARNOLD – pochodził z Frankfurtu, w latach 1731–1756 był kalwińskim pastorem w kaplicy zamkowej w Krośnie (II.645).
- WILCKE JOHANN LUDWIG – pochodził z Sulechowa; w latach 1683–1692 był pastorem w Nietkowie, w latach 1692–1695 w kościele granicznym w Drzonowie i od 1695 roku do śmierci w 1713 subdiakonem w Sulechowie (II.666, 669, 703).
- WILCKE MARTIN – pochodził z Sulechowa; w latach 1556–1575 był pastorem w Maszewie (II.655).
- WILLAM DAVID – pochodził z Chociebuża; w drugiej połowie XVII wieku do śmierci w 1683 roku był pastorem w Górzynie (II.675).
- WILLICH GREGORIUS, mgr – urodził się w Koynigt nad Szprewą, gdzie jego ojciec był burmistrzem. Podstawy do swoich studiów zdobył we Frankfurcie nad Odrą; kontynuował je w Wittenberdze, gdzie otrzymał stopień magistra. Z łaski margrabiego Jana brandenburskiego został w 1564 roku pastorem i superintendentem w Krośnie i funkcje sprawował do śmierci w roku 1573. Jego żona Regine Kochlitzin pochodziła z Frankfurtu nad Odrą. Jego brat Jodocus był doktorem i profesorem medycyny we Frankfurcie (II.622–623).
- WINCKELMANN JOHANN – od roku 1738 do śmierci w roku 1762 był pastorem w Czarnowie i Sarbii (II.678).
- WIRTH FRIEDRICH – urodził się w 1738 roku w Piaskach pod Nowogrodem Bobrzańskim, studiował we Frankfurcie; od 1766 roku był pastorem w Nowym Zagorze (II.663).
- WOIZESCHCKY JOHANN – w latach 1641–1642 pastor w Wysokiej; był kapelanem wojskowym (II.674).
- WUTTKE SAMUEL (Wicke) – pochodził ze Wschowy, był pastorem w Wolsztynie, skąd w 1684 roku musiał uciekać. W latach 1684–1692 był pastorem w Gryźynie, potem udał się do Staropola koło Lubrzy, gdzie zmarł w roku 1694 (II.660).
- WÜR FUHL SIEGMUND, mgr – w dzieciństwie związany był ze Złotoryją. W 1714 roku został archidiaconem w Kostrzynie, a w 1723 roku przejął parafię i inspektorat w Krośnie, gdzie zmarł w 1731 roku. Jego kazania zostały opublikowane w 1719 roku (II.635).
- ZAHARIÄ HEINRICH, mgr – od roku 1698 do śmierci w roku 1712 był pastorem w Budachowie (II.658).
- ZIPPEL GUSTAV ERNST – urodził się w 1733 roku w Kozuchowie, jego ojciec był urzędnikiem miejskim; studiował w Halle, od 1767 roku był pastorem w Wysokiej (II.674).